

Plán rozvoja najmenej rozvinutého okresu Poltár

OBSAH

1. ANALÝZA HOSPODÁRSKEHO, SOCIÁLNEHO A DEMOGRAFICKÉHO STAVU OKRESU	3
1.1. Demografická štruktúra.....	3
1.2. Nezamestnanosť.....	5
1.3. Vzdelávanie	9
1.4. Podnikateľské prostredie a príjmy	11
1.5. Migrácia.....	13
1.6. Dopravná infraštruktúra	14
1.7. Cestovný ruch	14
1.8. Bývanie a infraštruktúra.....	15
1.9. Marginalizované komunity	16
1.10. Zhrnutie analýzy hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu okresu	18
2. IMPULZY K VYPRACOVANIU PLÁNU ROZVOJA NRO POLTÁR.....	19
3. NÁVRHY OPATRENÍ A ÚLOH NA ZABEZPEČENIE REALIZÁCIE A PLNENIA PLÁNU ROZVOJA NRO POLTÁR	22
3.1. Súlad so strategickými dokumentami.....	22
3.2. Zdôvodnenie výberu aktivít plánu rozvoja	24
4. AKTIVITY PLÁNU ROZVOJA NRO POLTÁR	26
4.1. Aktivita A: Zamestnanosť, podnikanie a inovácie	28
4.1.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos.....	28
4.1.2. Východisková situácia	28
4.1.3. Cieľová situácia	28
4.1.4. Prehľad opatrení a úloh.....	29
4.1.5. Opatrenie A1: Podpora inovácií, výskumu a vývoja	29
4.1.6. Opatrenie A2: Podpora podnikov v oblasti poľnohospodárskej, lesníckej, potravinárskej výroby, ďalších odvetví a služieb.....	30
4.1.7. Opatrenie A3: Podpora MSP v oblasti priemyselnej výroby a i.	31
4.2. Aktivita B: Cestovný ruch	31
4.2.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos.....	31
4.2.2. Východisková situácia	32
4.2.3. Cieľová situácia	32
4.2.4. Prehľad opatrení a úloh.....	33
4.2.5. Opatrenie B1: Tvorba ponuky v kultúrno-poznávacom, prírodnom a iných formách udržateľného cestovného ruchu (vrátane vidieckeho cestovného ruchu, agroturistiky a i.)	33
4.2.6. Opatrenie B2: Vytváranie udržateľného zázemia a služieb pre pobyt návštevníkov.....	35
4.2.7. Opatrenie B3: Rozvoj destinačného manažmentu a marketing	36

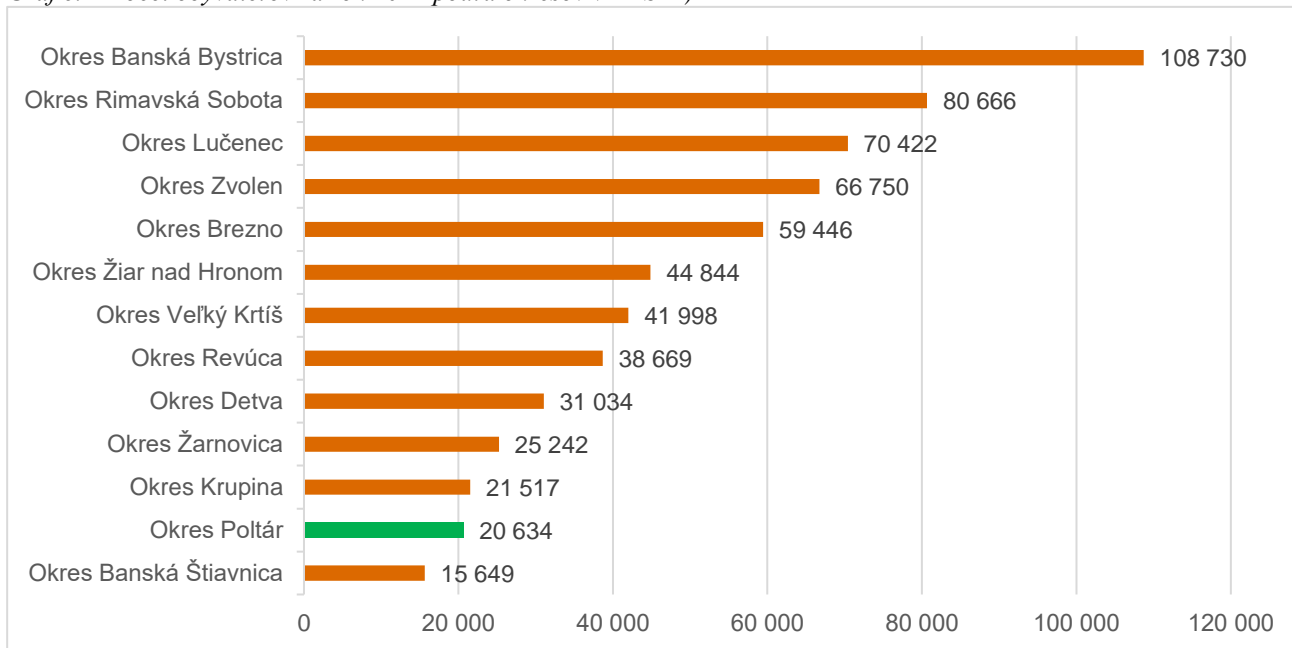
4.2.8. Opatrenie B4: Zlepšenie dostupnosti okresu, atraktivít a turistických bodov záujmu	37
4.3. Aktivita C: Sociálna ekonomika a služby pre ľudí.....	38
4.3.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos.....	38
4.3.2. Východisková situácia	38
4.3.3. Cieľová situácia	39
4.3.4. Prehľad opatrení a úloh	40
4.3.5. Opatrenie C1: Vytváranie podmienok pre zamestnávanie znevýhodnených a zraniteľných osôb	40
4.3.6. Opatrenie C2: Zlepšenie dostupnosti kvalitnej zdravotnej starostlivosti a služieb podporujúcich udržanie a zvýšenie kvality zdravia obyvateľov	41
4.3.7. Opatrenie C3: Zvýšenie kapacít ZSS a rozšírenie ponuky poskytovaných sociálnych služieb	42
4.4. Aktivita D: Vzdelávanie a rozvoj ľudských zdrojov	42
4.4.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos.....	42
4.4.2. Východisková situácia	43
4.4.3. Cieľová situácia	44
4.4.4. Prehľad opatrení a úloh	45
4.4.5. Opatrenie D1: Podpora zvyšovania kvality predprimárneho a primárneho vzdelávania a rozšírenie kapacít vzdelávacích inštitúcií	45
4.4.6. Opatrenie D2: Podpora systému profesijného vzdelávania a celoživotného vzdelávania	46
5. MERATEĽNÉ UKAZOVATELE PLÁNU ROZVOJA NRO POLTÁR.....	49
6. ČASOVÝ HARMONOGRAM REALIZÁCIE A MOŽNOSTI FINANCOVANIA PLÁNU ROZVOJA NRO POLTÁR	50
7. OČAKÁVANÉ VÝSLEDKY, MONITOROVANIE A HODNOTENIE DOSIAHNUTÉHO POKROKU.....	51
7.1. Gestori a spôsob monitorovania podľa aktivít.....	51
7.2. Časový harmonogram odovzdávania monitorovacích správ.....	51
ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK.....	52

1. ANALÝZA HOSPODÁRSKEHO, SOCIÁLNEHO A DEMOGRAFICKÉHO STAVU OKRESU

1.1. Demografická štruktúra

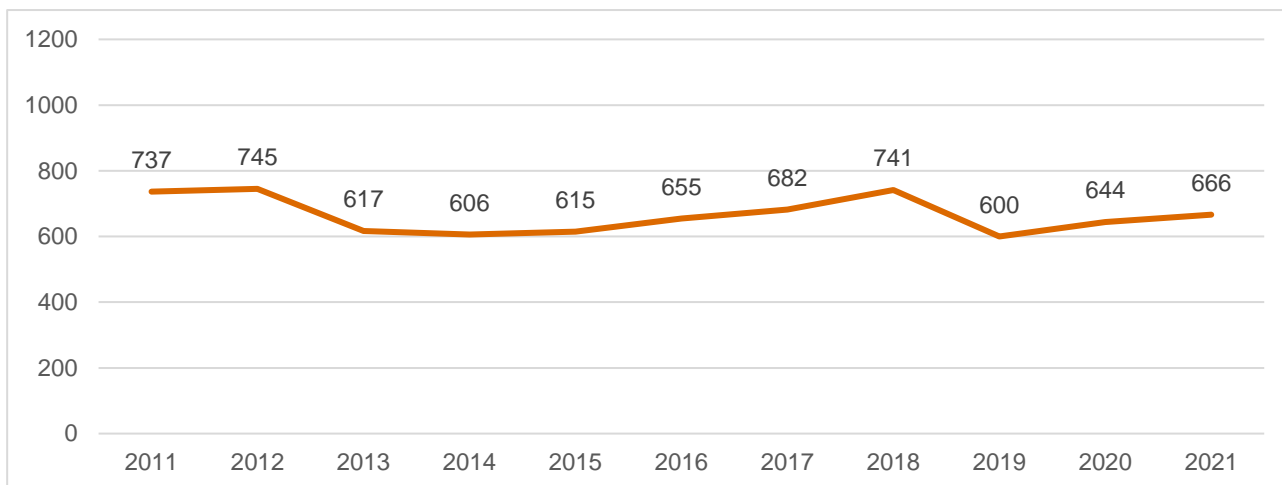
Okres Poltár je z hľadiska počtu obyvateľov 20 634 (údaj k 1.1.2021) druhým najmenším okresom BBSK, hneď po okrese Banská Štiavnica. Z celkového počtu obyvateľov kraja žije v okrese Poltár 3,29 % obyvateľov.

Graf č. 1 Počet obyvateľov za rok 2021 podľa okresov v BBSK¹⁾

Z dlhodobého hľadiska má vývoj počtu obyvateľov v okrese klesajúci trend. Rovnako z hľadiska prirodzeného prírastku je v období rokov 2011 - 2021 zrejmy negatívny vývoj.

Graf č. 2 Prirodzený prírastok obyvateľstva okresu Poltár v období rokov 2011 – 2021²⁾

Okres má štvrtý najvyšší priemerný vek obyvateľstva (43,11) v rámci okresov BBSK. Obyvateľstvo okresu starne v porovnaní s krajom rýchlejšie. Oproti kraju má okres nižší podiel obyvateľov v predproduktívnom veku

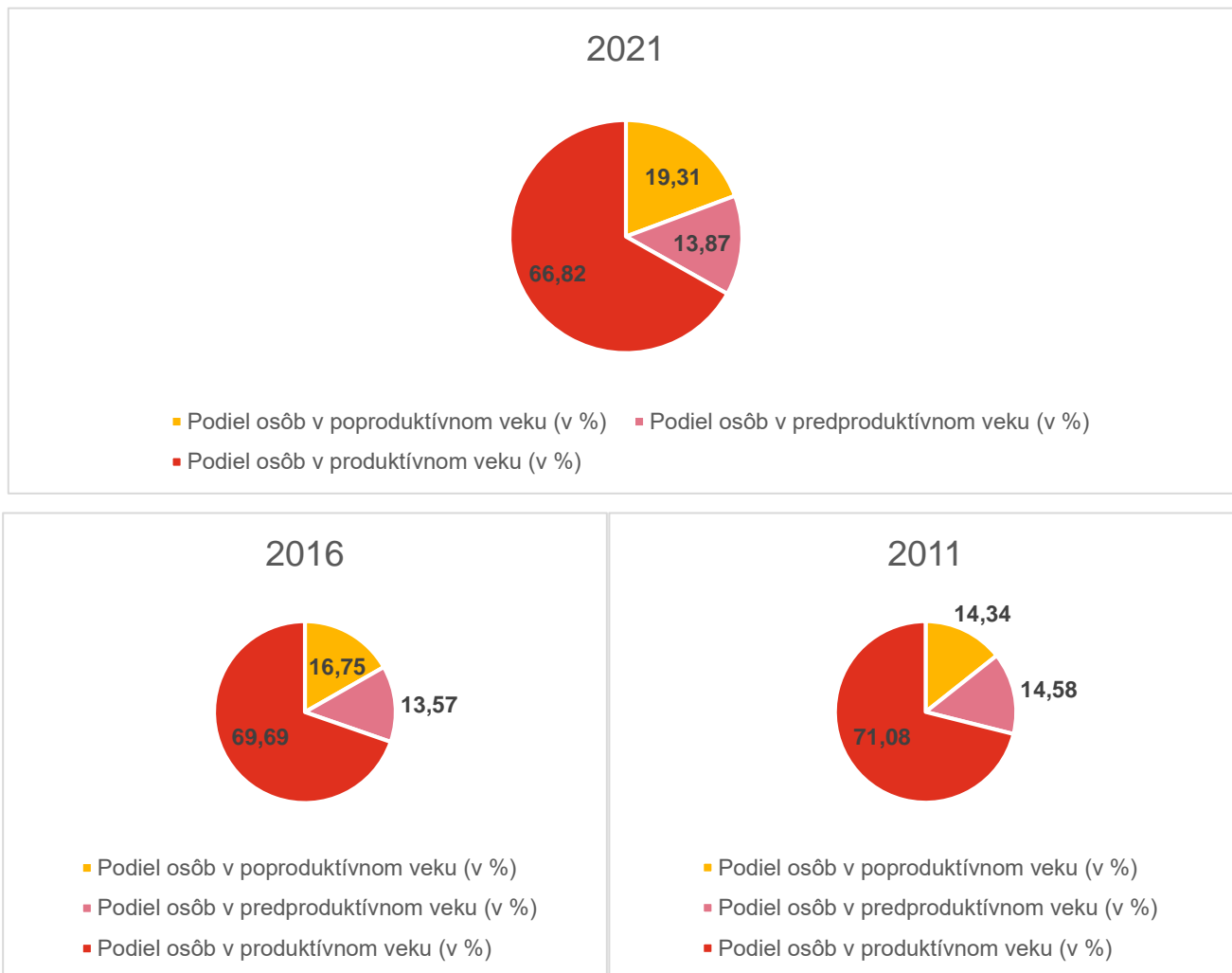
¹⁾ <https://www.scitanie.sk/obyvatelia/zakladne-vysledky/pocet-obyvatelov/SR/SK0/OK>.

²⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/vbd_dem/om7104rr/v_om7104rr_00_00_00_sk.

a vyšší podiel obyvateľov v poproduktívnom veku. Podiel obyvateľov v produktívnom veku je na celonárodnej úrovni. Index starnutia je nad úrovňou priemeru kraja. Na 100 obyvateľov v predproduktívnom veku pripadá 141,65 obyvateľov v poproduktívnom veku.

Vekovým zložením sa okres Poltár výrazne nelíši od slovenského priemeru. V produktívnom veku bolo k 31.12.2021 takmer 67 % obyvateľstva.

Graf č.3 Vekové zloženie obyvateľstva okresu Poltár v rozmedzí 5 rokov³⁾

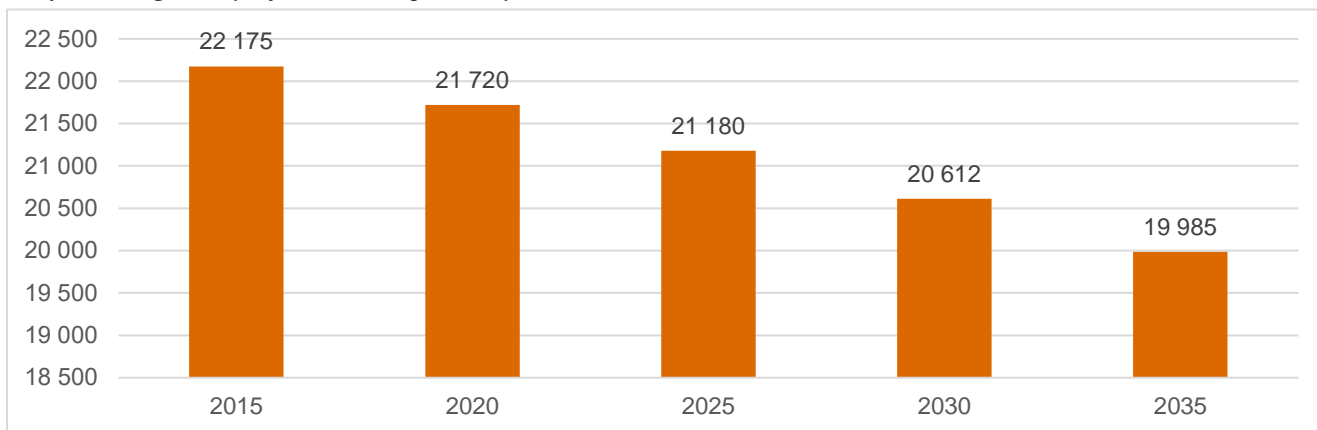
Okres Poltár je z hľadiska sídelnej štruktúry rozdelený na 1 mesto a 21 obcí, z ktorých až 12 má menej ako 500 obyvateľov a len 5 má viac ako 1 000 obyvateľov. Z celkového počtu 21 000 obyvateľov okresu 26 % žije v meste Poltár.

Z hľadiska priestorového sociálno-ekonomického rozvoja sú niektoré obce združené do mikroregiónov Kokavsko, Hornohrad a Suchánska Dolina. Mikroregión Kokavsko má rozlohu 14 300 ha, tvoria ho obce Kokava nad Rimavicou, České Brezovo, Utekáč, Ďubákovo, Šoltýska a Zlatno. Do susedného mikroregiónu Hornohrad s rozlohou 16 700 ha patria obce Málinec, Cinobaňa, Uhorské, Ozdín, Hradište, Krná a Rovňany. Posledným mikroregiónom v okrese Poltár je mikroregión Suchánska Dolina s rozlohou 16 600 ha, kde sú združené obce Hrnčiarska Ves, Selce, Husiná, Buzitka, Sušany, Šavoľ, Veľké Dravce, Veľká Suchá, Dolné Zahorany, Hrnčiarske Zalužany a Zálóžná.

³⁾ http://datacube.statistics.sk/#/view/sk/vbd_dem/om7007rr/v_om7007rr_00_00_00_sk.

V porovnaní s hustotou obyvateľov BBSK (66 obyv./km²) má okres Poltár nižšiu hustotu obyvateľov (43 obyv./km²). Túto hodnotu je možné považovať za nízku aj vzhľadom na priemer za SR (111 obyv./km²). Podľa prognóz vývoja stavu obyvateľstva do roku 2035 je predpokladaný kontinuálny pokles na hodnotu 19 895 obyvateľov v porovnaní s 21 720 v roku 2020.

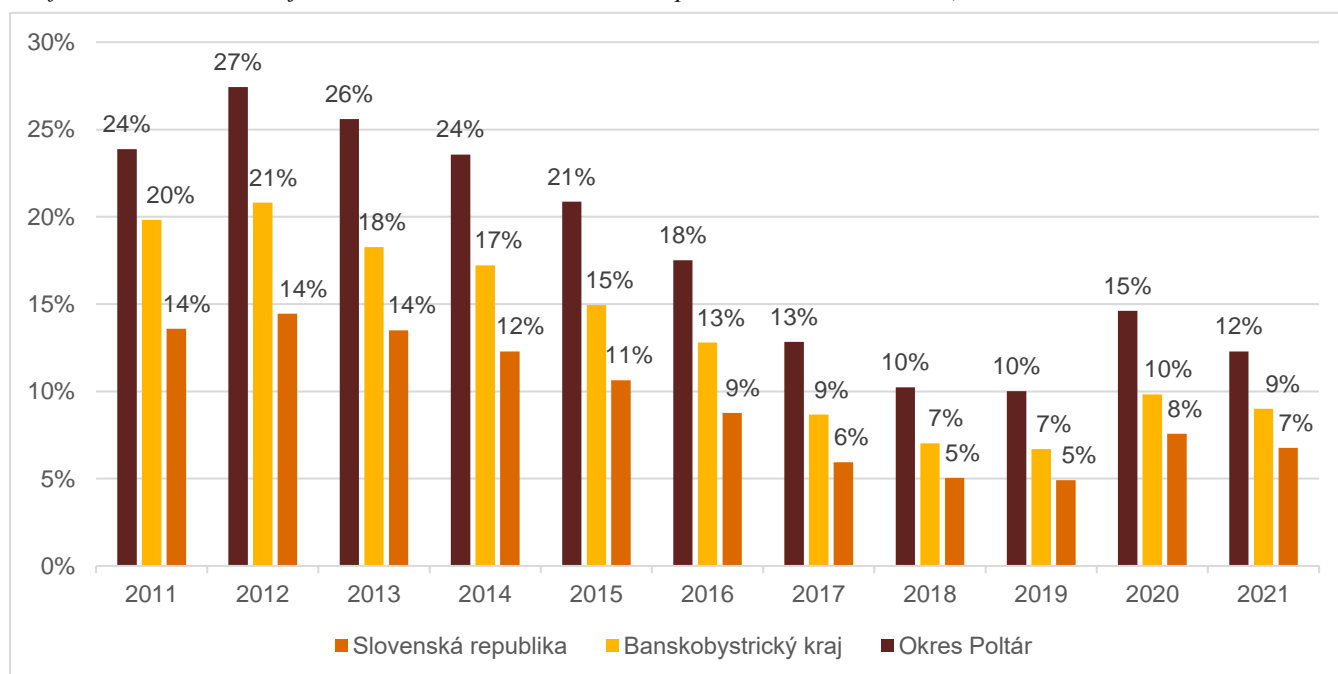
Graf č. 4 Prognóza vývoja celkového počtu obyvateľstva v okrese Poltár⁴⁾

1.2. Nezamestnanosť

Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Poltár je dlhodobo vysoká, preto bol okres v roku 2015 zaradený do zoznamu NRO. K 31.12.2021 dosiahla miera evidovanej nezamestnanosti v okrese 12 %, čo je o viac ako 3 p. b. vyššia hodnota ako je priemer BBSK. V priebehu roku 2020 v dôsledku koronakrízy nezamestnanosť vzrástla na 14,62 % (k 31.12.2020). Miera nezamestnanosti vypočítaná z celkového počtu UoZ dosiahla k 31.12.2021 úroveň 12,29 % (9,01 % v kraji).

Graf č. 5 Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Poltár v porovnaní so SR a BBSK⁵⁾

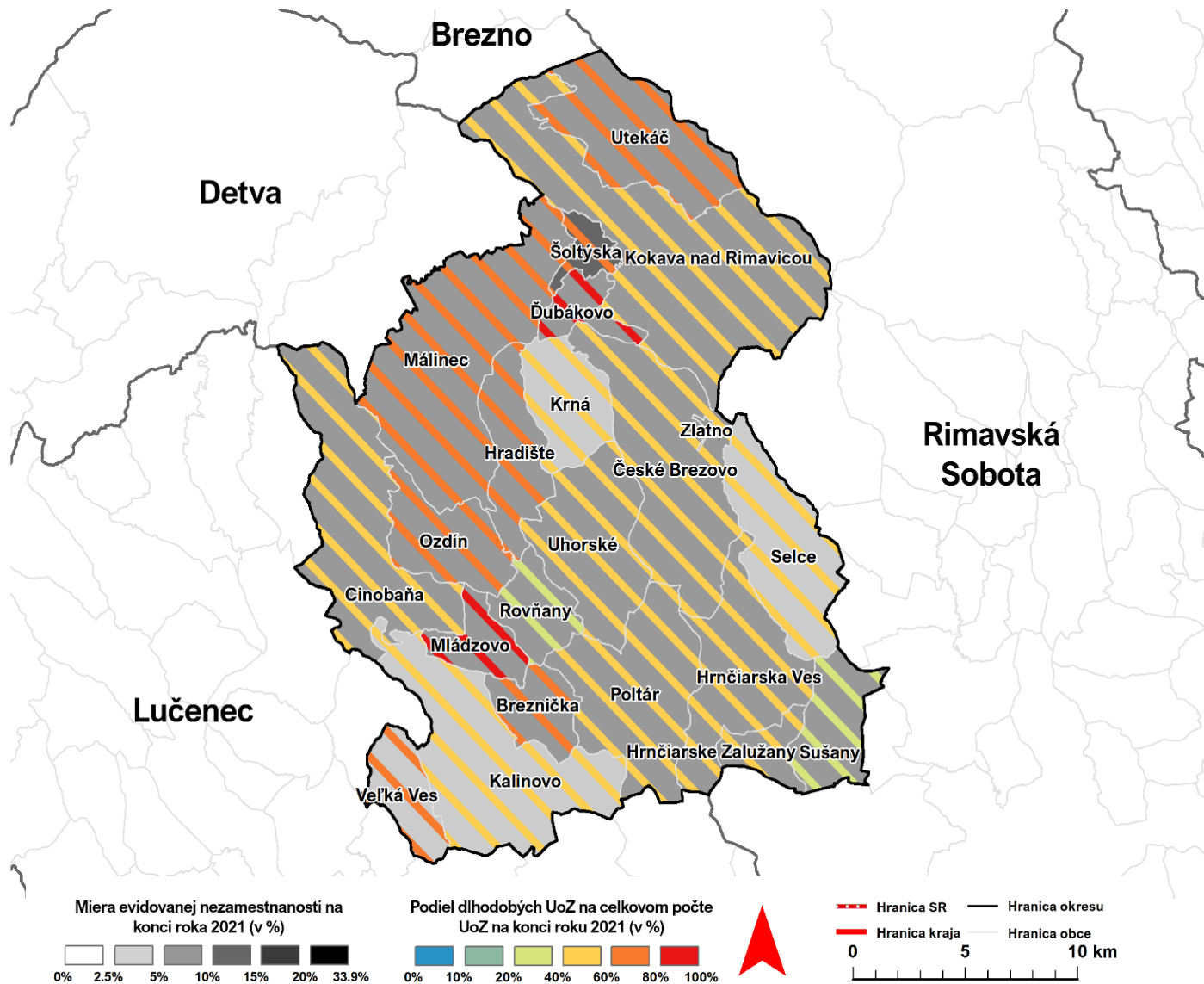

⁴⁾ http://www.infostat.sk/vdc/pdf/Prognozna_okresy_SR_2035.pdf.

⁵⁾ http://datacube.statistics.sk/#/view/sk/VBD_SK_WIN/pr3108rr/v_pr3108rr_00_00_00_sk.

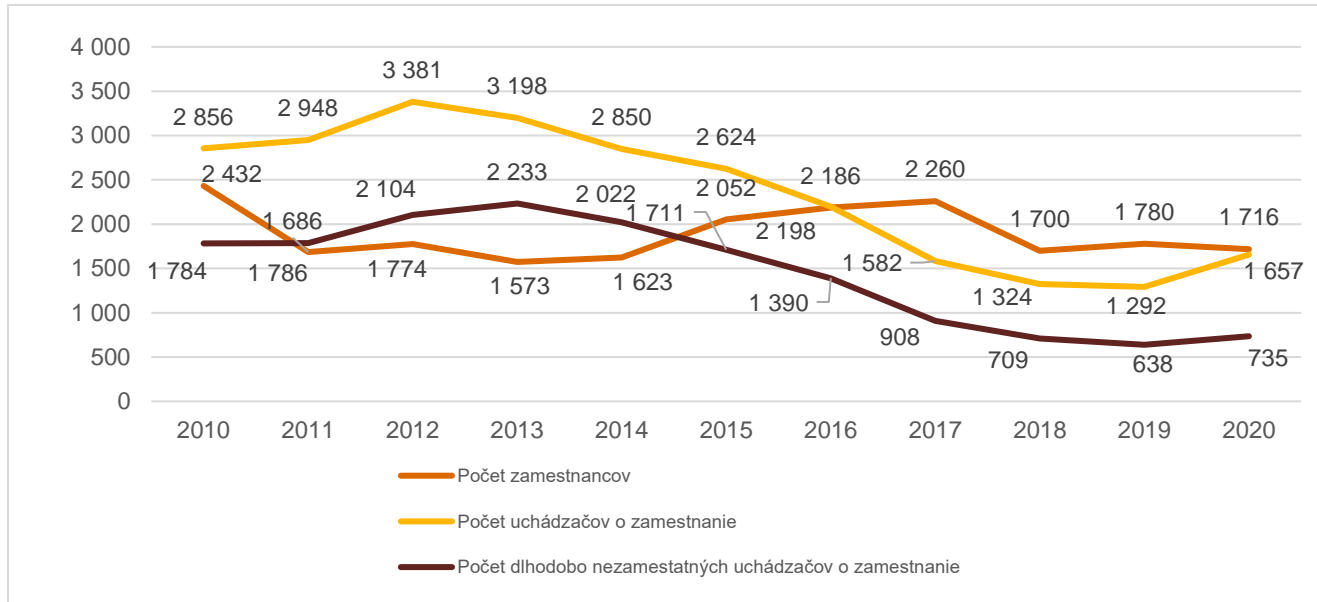
Špecificky za obdobie realizácie Akčného plánu pre NRO Poltár (2016 - 2020) zaznamenávame pokles miery evidovanej nezamestnanosti o 3 p. b., čo prevyšuje celoslovenský priemer (1 p. b.). Najnižšiu hodnotu za sledované obdobie dosahuje miera evidovanej nezamestnanosti v roku 2019. Najvýraznejší pokles bol dosiahnutý medzi rokmi 2016 a 2017 (5 p. b.). Medzi rokmi 2019 a 2020 však opätovne zaznamenávame v okrese Poltár vyšší medziročný nárast (5 p. b.) než v BBSK a SR (3 p. b.).

Mapa č. 1 Podiel dlhodobých UoZ na celkovom počte UoZ na konci roka 2021 (spracovanie MIRRI SR na základe údajov zo ŠÚ SR)

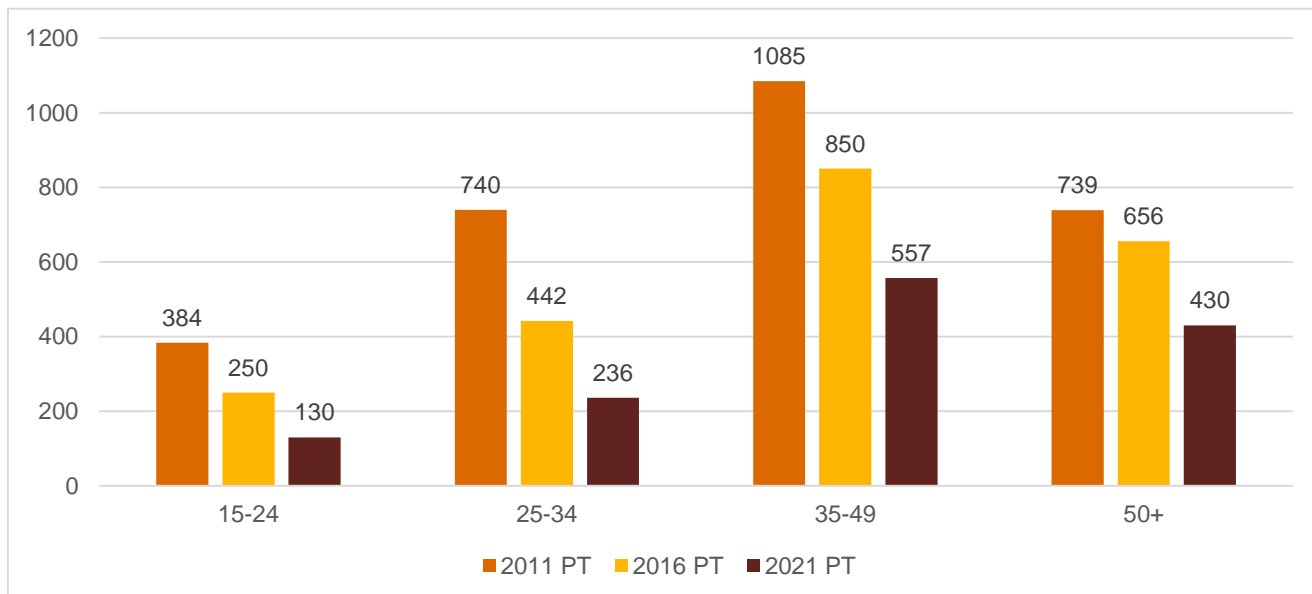
Celkový počet zamestnancov v okrese Poltár klesol od roku 2010 do roku 2020 o 30 %. Z celkového počtu UoZ (1657) patrí do skupiny dlhodobo nezamestnaných občanov až viac ako 45 %. Počet dlhodobo nezamestnaných UoZ (čo predstavuje osoby, ktoré sú viac ako 12 mesiacov bez práce) bol v marci 2022 v okrese Poltár 751.

Graf č. 6 Počet zamestnancov, UoZ a dlhodobo nezamestnaných UoZ v okrese Poltár⁶⁾

V okrese Poltár sa stretávame v období rokov 2011-2021 s výrazným nárastom počtu UoZ vo veku nad 50 rokov, ktorý v súčasnosti dosahuje 31 % z celkového počtu UoZ, čím preyšuje krajský aj celoslovenský stav.

Graf č. 7 Počet UoZ podľa veku v okrese Poltár⁷⁾

⁶⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/pr3106rr/v_pr3106rr_00_00_00_sk.

⁷⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/pr3107rr/v_pr3107rr_00_00_00_sk.

V roku 2021 bolo v okrese Poltár vo vekovej skupine:

- a) 15 – 24 rokov: 130 UoZ, čo predstavuje 3,5 % z celkového počtu UoZ v BBSK,
- b) 25 – 34 rokov: 236 UoZ, čo predstavuje 3,6 % z celkového počtu UoZ v BBSK,
- c) 35 – 49 rokov: 557 UoZ, čo predstavuje 4,7 % z celkového počtu UoZ v BBSK,
- d) 50 a viac rokov: 430 UoZ, čo predstavuje 4,2 % z celkového počtu UoZ v BBSK.

UoZ v okrese Poltár v roku 2021 predstavovali približne 0,5 % z UoZ evidovaných na Slovensku vo všetkých vekových skupinách.

1.3. Vzdelávanie

Školská infraštruktúra je zastúpená sieťou materských, základných škôl a jednej strednej školy. V okrese Poltár bolo k 15.09.2021 spolu 11 materských škôl, v ktorých je prijatých 511 detí a 10 základných škôl, ktoré navštevuje 1538 žiakov. V okrese je jedna stredná odborná škola - Spojená škola Poltár, ktorá disponuje vlastným internátom a navštevovalo ju 190 žiakov. Vo všetkých školách je možnosť stravovania v školských jedálňach. Pri základných školách pôsobia školské kluby. Sídli tu jedna základná umelecká škola Poltár, ktorú navštevuje 460 žiakov.

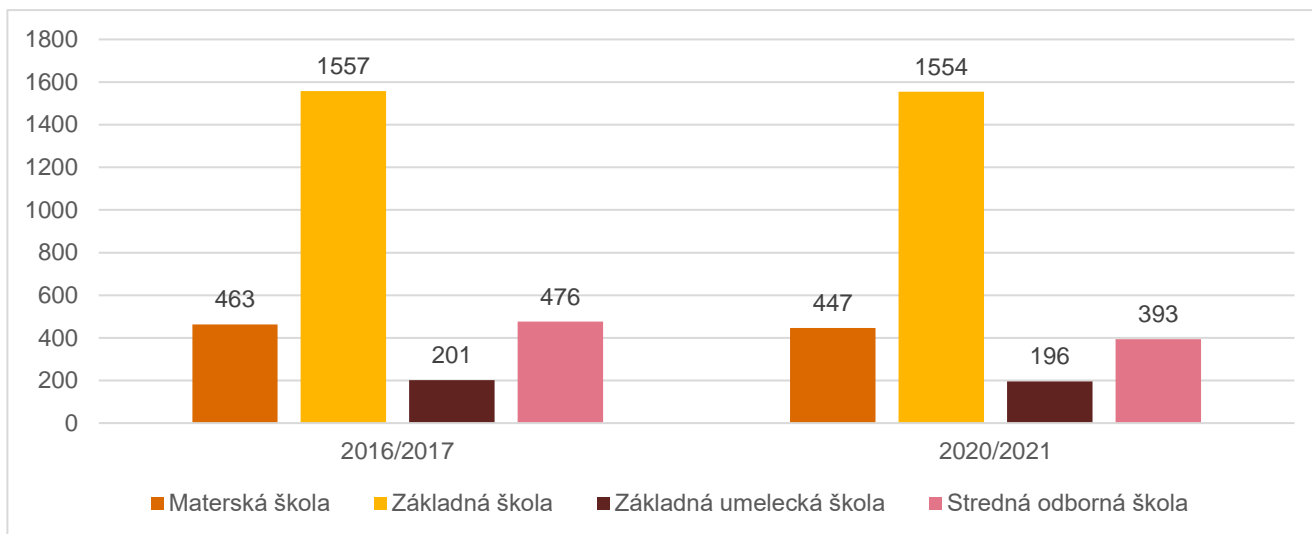
Tabuľka č. 1 Počet škôl a žiakov v okrese Poltár k 15.09.2021⁸⁾

	Počet škôl	Počet žiakov
Materské školy	11	511
Základné školy	10	1538
Základné umelecké školy	1	460
Stredné odborné školy	1	190
Gymnázia	0	0
Konzervatóriá	0	0
Špeciálne stredné školy	0	0
Vysoké školy	0	0
Okres Poltár	23	2699

Okrem uvedených zariadení v meste Poltár pôsobí aj elokované pracovisko Centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie v Lučenci a Súkromné centrum špeciálno-pedagogického poradenstva. V Poltári je zriadené Centrum prvého kontaktu pre podnikateľov – regionálna rozvojová agentúra, ktoré je vzdelávacou a poradenskou inštitúciou pre začínajúcich podnikateľov. Na všetkých základných školách a základnej umeleckej škole došlo k minimálnemu zníženiu počtu žiakov v roku 2020/2021 oproti školskému roku 2016/2017. Na všetkých materských školách a strednej odbornej škole došlo k väčšiemu zníženiu počtu žiakov v roku 2020/2021 oproti školskému roku 2016/2017. Podiel žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia v okrese Poltár je viac ako 5 %, pričom výsledky testovania vedomostí žiakov na základných školách sú horšie ako národný priemer.

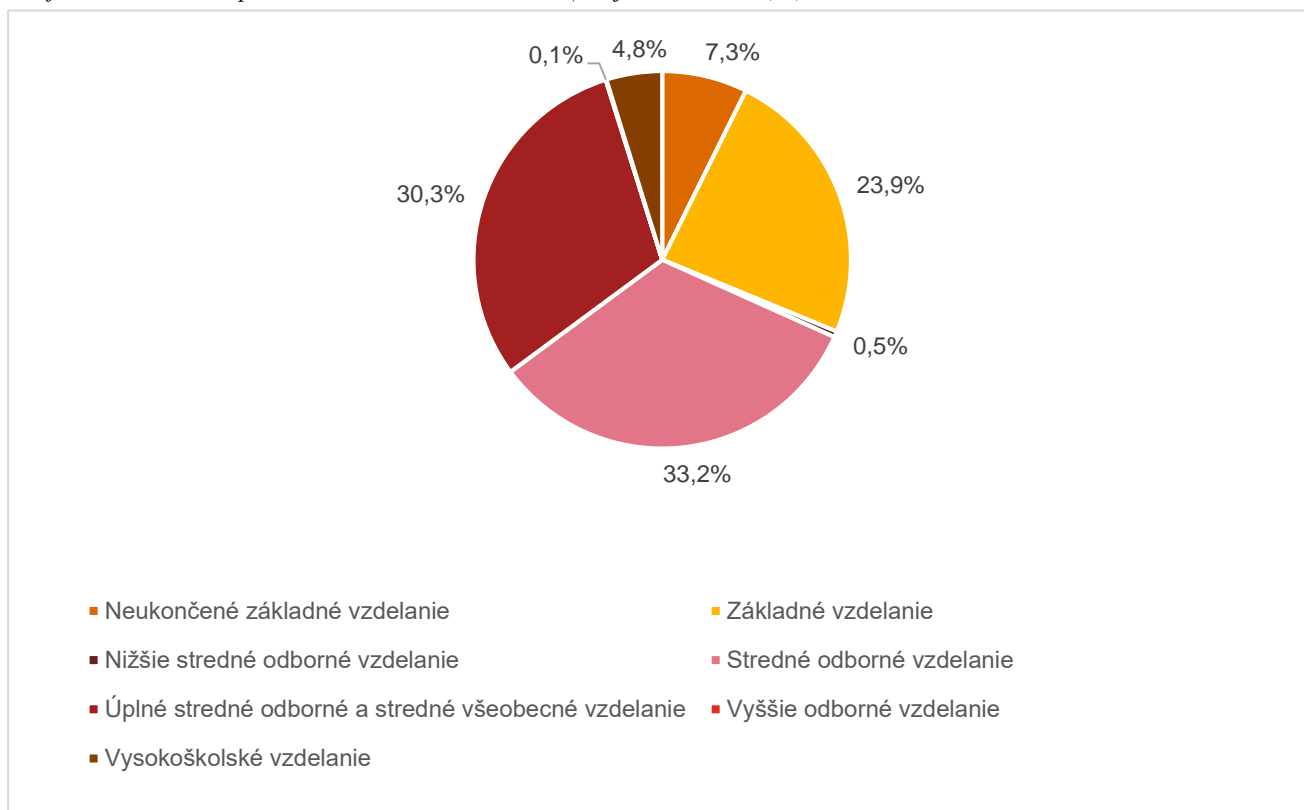
⁸⁾ https://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/statistiky/prehlady-skol.html?page_id=9725.

Graf č. 8 Vývoj počtu žiakov v okrese Poltár v školskom roku 2016/2017 oproti školskému roku 2020/2021⁹⁾

Najväčší podiel UoZ z celkového počtu UoZ tvorí skupina obyvateľov so stredným odborným a úplne stredným odborným a stredným všeobecným vzdelaním, teda 876 UoZ, čo predstavuje 63 %. Významne zastúpená je aj skupina UoZ s neukončeným základným vzdelaním a ukončeným základným vzdelaním – 431, čo tvorí 31 %. Podiel UoZ s vysokoškolským vzdelaním tvorí 4,8 %, čo je 66 UoZ.

Graf č. 9 Podiel UoZ podľa dosiahnutého vzdelania (údaje k 31.3.2022)¹⁰⁾

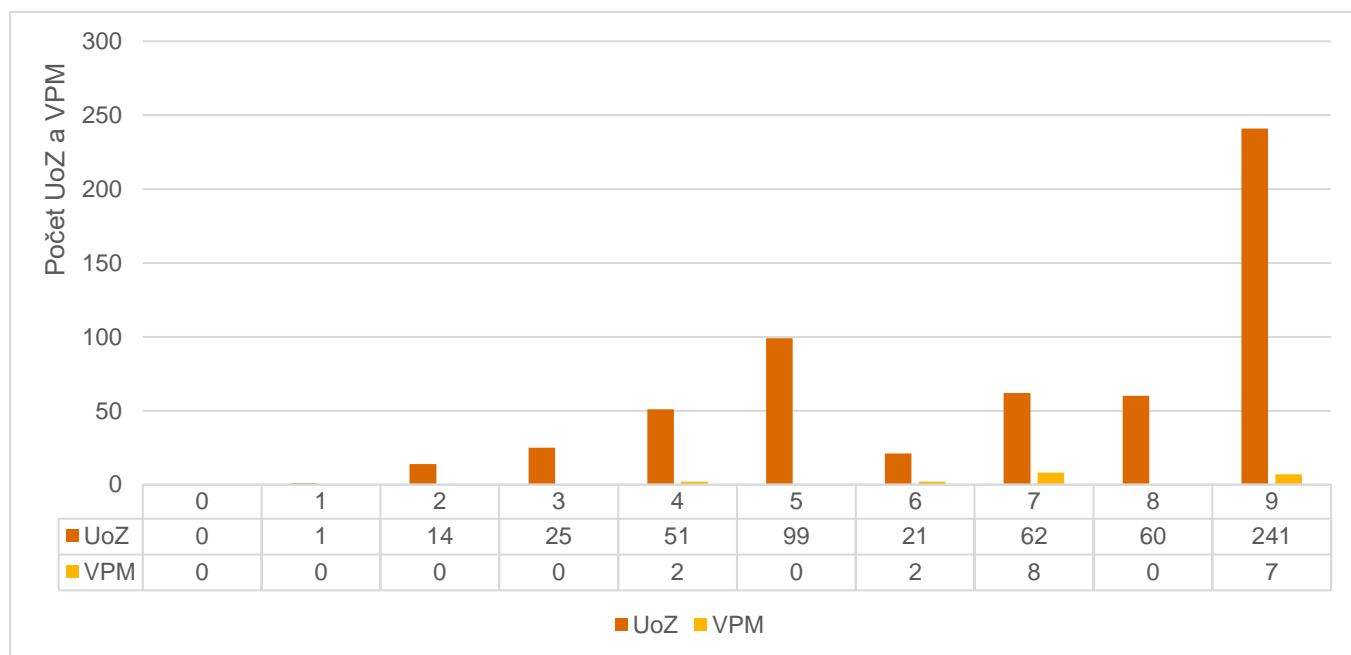
⁹⁾ https://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/statistiky/statisticka-rocenka-publikacia.html?page_id=9580.

¹⁰⁾ https://www.upsvr.gov.sk/statistiky/nezamestnanost-mesacne-statistiky/2022.html?page_id=1153450.

K 31.12.2021 bolo v okrese Poltár evidovaných podľa odvetvovej klasifikácia ekonomických činností najviac UoZ podľa posledného zamestnávateľa (zamestnanie bezprostredne pred zaradením do evidencie) v priemyselnej výrobe (137 UoZ). Ďalej boli evidovaní UoZ v odvetví:

- verejná správa a obrana, povinné sociálne zabezpečenie (89 UoZ),
- veľkoobchod a maloobchod, oprava motorových vozidiel a motocyklov (75 UoZ),
- poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov (36 UoZ).

Graf č. 10 Štruktúra UoZ podľa profesie vykonávanej bezprostredne pred zaradením do evidencie a štruktúra VPM podľa požadovanej profesie (podľa SK ISCO-08)¹¹⁾

0	Príslušníci ozbrojených síl	5	Pracovníci v službách a obchode
1	Zákodarcovia, riadiaci pracovníci	6	Kvalifikovaní pracovníci v poľnohospodárstve, lesníctve a rybárstve
2	Špecialisti	7	Kvalifikovaní pracovníci a remeselníci
3	Technici a odborní pracovníci	8	Operátori a montéri strojov a zariadení
4	Administratívni pracovníci	9	Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci

1.4. Podnikateľské prostredie a príjmy

Z hľadiska perspektívnych zásob nerastných surovín je okres Poltár bohatý na výskyt nerastných surovín. Nerastné bohatstvo okresu tvorí hlavne ložisko kaolínu, ktoré je jediným ložiskom na Slovensku. Ďalšími nerastnými surovinami, ktoré sa v tejto oblasti nachádzajú sú tehliarske suroviny, žiaruvzdorné suroviny, kaolinitické piesky a íly, ložiská vápenca, mastenca, azbestu, či stavebného a dekoračného kameňa.

Poľnohospodárska výroba je zameraná hlavne na pestovanie siatych obilnín a technických plodín. V okrese sa darí pšenici, jačmeňu, kukurici a repke olejnej. V okrese je na veľkých plochách významne zastúpené aj ovocinárstvo, ktoré však nevyužíva svoj potenciál. V oblasti sa nachádzajú jablkové, čerešňové sady a veľmi dobre sa tu darí gaštanom jedlým. Pôda je obhospodarovaná poľnohospodárskymi družstvami a samostatne

¹¹⁾ https://www.upsvr.gov.sk/statistiky/nezamestnanost-mesacne-statistiky/2022.html?page_id=1153450.

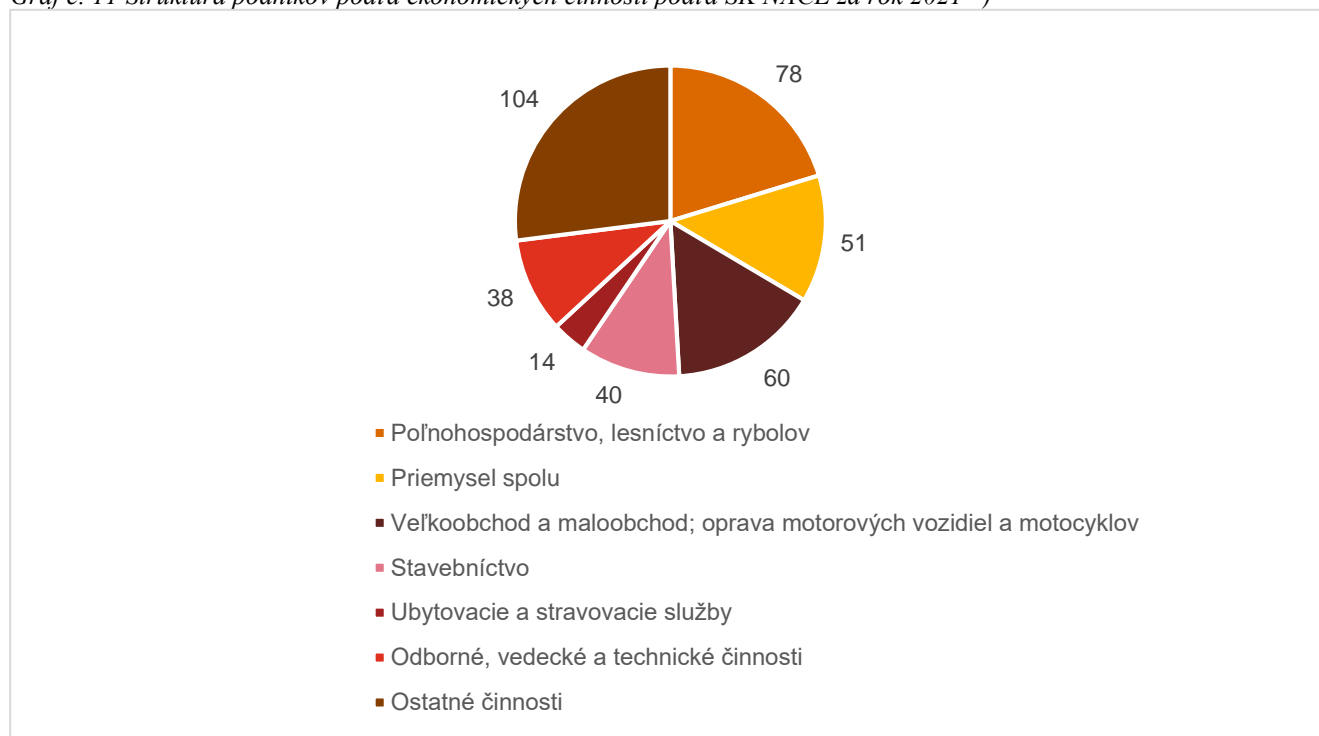
hospodáriacimi roľníkmi a súkromníkmi. Veľká časť pôdy je nevyužitá, je zatrávnená. V oblasti živočíšnej výroby prevláda chov hovädzieho dobytku, chov oviec a chov hydiny. V záujme pretrvania poľnohospodárstva a poľnohospodárskych podnikov je nutné zabezpečiť celkovú reštrukturalizáciu výrobného procesu a zabezpečiť výrobu jednotlivých komodít podľa potrieb trhu a potravinovej sebestačnosti.

Zameraním lesného hospodárstva je produkcia drevnej hmoty pri zachovaní a zveľaďovaní lesov ako základného krajinnotvorného prvku v prírode a celkovo v životnom prostredí. Chýba však spracovanie drevnej hmoty a ostatných produktov lesa zvyšujúce ich pridanú hodnotu.

Počet podnikov v okrese za posledných 10 rokov vzrástol 2,5 - násobne, zo 162 v roku 2011 na 385 v roku 2021. Počet živnostníkov počas sledovaného obdobia klesol o 17 % z 980 v roku 2011 na 809 v roku 2021, čo zodpovedá celoslovenskému trendu. Okres Poltár je jediný okres v kraji, do ktorého už dlhodobo neplynú žiadne priame zahraničné investície.

Z hľadiska predmetu podnikania dominuje v štruktúre podnikateľského sektora poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov. Subjektov s činnosťou v oblasti poľnohospodárstva, lesníctva a rybolovu je 78 a tvorí 20 %, 60 subjektov s činnosťou v oblasti veľkoobchodu a maloobchodu tvorí 16 % a priemysel (priemyslená výroba, dodávky elektriny, plynu a vody) tvorí 51 subjektov, čo predstavuje 13 %. Medzi ostatné činnosti, kde je 104 subjektov, čo predstavuje 27 % z celkovej štruktúry podnikov v okrese Poltár, sú zahrnuté doprava a skladovanie, informácie a komunikácia, činnosti v oblasti nehnuteľností, administratívne a podporné služby, vzdelávanie, zdravotníctvo a sociálna pomoc, umenie, zábava a rekreácia.

Graf č. 11 Štruktúra podnikov podľa ekonomických činností podľa SK NACE za rok 2021¹²⁾

Pri pohľade na priemyselnú výrobu, kde najväčšími zamestnávateľmi boli v minulosti sklárne (5 podnikov) a tehelné (4 podniky), možno konštatovať, že v súčasnosti je stav veľmi zlý. V okrese nie je situovaný žiadny veľký ekonomický subjekt. Ekonomické aktivity sa orientujú hlavne v malých a stredných podnikoch a v činnostiach malých živnostníkov, predovšetkým v oblasti sklárstva, stavebníctva, kovovýroby a drevospracujúceho priemyslu. Medzi najvýznamnejších zamestnávateľov v priemysle patria podniky

¹²⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/report/sk/VBD_SK_WIN/og3005rr/i5BB416A35769411D98C42448731CAA2F.

ako IPELSKÉ TEHELNE, a.s. - Lučenec, R-GLASS TRADE, s.r.o. - Lučenec, Katarínska Huta - Cinobaňa, Ondrej Trčan SONNE CHRYSTAL - Poltár, ŽIAROMAT a.s. Kalinovo.

Hrubý obrat priemyselných závodov v okrese začal v období 2015 až 2019 rásť rýchlejšie než v predchádzajúcom období, čo kopíruje celoslovenský trend v tejto oblasti.

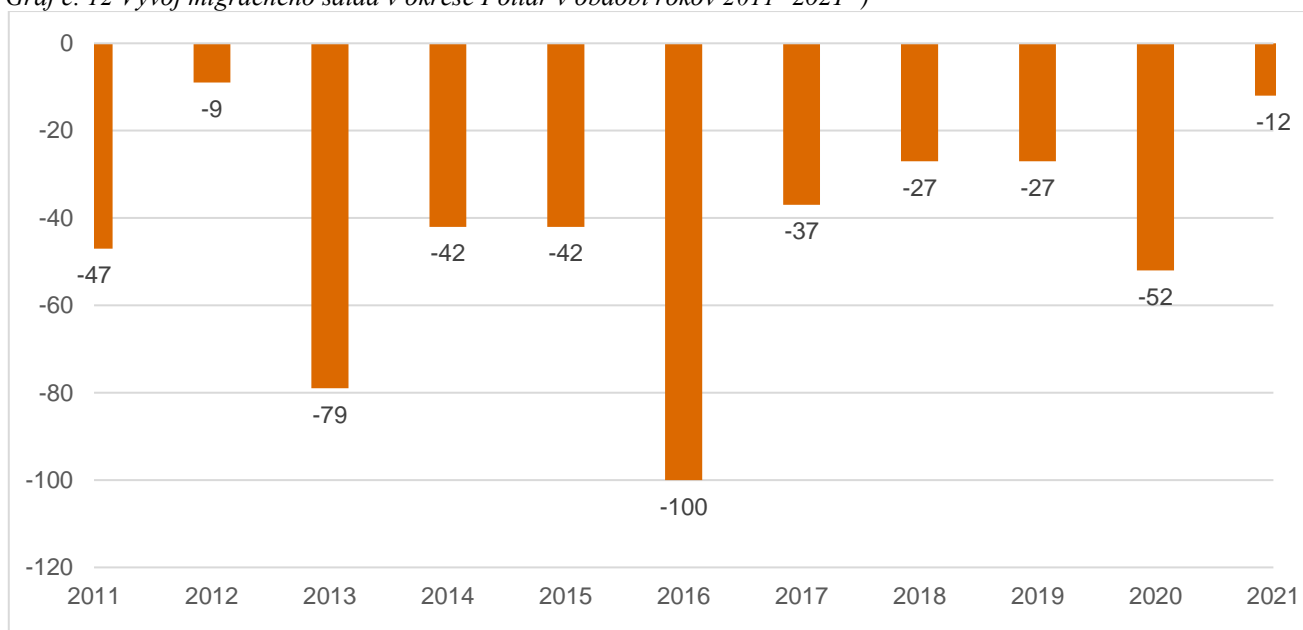
Najväčším zamestnávateľom v okrese je výrobca žiaruvzdorných výrobkov ŽIAROMAT a.s. so sídlom v Kalinove, ktorý predstavuje jediný podnik v okrese s viac ako 100 zamestnancami.

Priemerná nominálna mzda zamestnancov v okrese bola v roku 2020 na úrovni 1 030 €. Bola jednou z najnižších v kraji. Celoslovenský priemer je o 298 € vyšší. Priemerná nominálna mzda v okrese Poltár je na úrovni 78 % z celoslovenského priemeru.

1.5. Migrácia

Okres Poltár zaznamenal od roku 2009 druhý najväčší pokles počtu obyvateľov spomedzi všetkých okresov v kraji (po okrese Veľký Krtíš). Z okresu sa za sledované obdobie vysťahovali najmä produktívni obyvatelia, pričom viac ako 40 % vysťahovaných bolo vo veku 25 - 39 rokov. Stredoškolské vzdelanie bez maturity malo 22 % vysťahovaných a 44 % z vysťahovaných nad 15 rokov malo ukončené úplné stredoškolské vzdelanie. Najčastejšie odchádzajú mladí ľudia v produktívnom veku do susedných okresov (Lučenec, Rimavská Sobota) a tiež do Bratislavy.

Graf č. 12 Vývoj migračného salda v okrese Poltár v období rokov 2011 -2021¹³⁾

Migrácia medzi okresmi a kraji sa do veľkej miery negatívnym spôsobom viaže aj na vlastníctvo nehnuteľností. V tejto oblasti je SR krajinou na európske pomery s nadmerným podielom nehnuteľností v osobnom vlastníctve. V rámci krajín EÚ 27, je Slovensko s podielom 90,9 % treťou krajinou v poradí s najvyšším podielom obydli v osobnom vlastníctve.

Na základe uvedených skutočností je možné konštatovať, že migrácia osôb v produktívnom veku mimo hraníc okresu prebieha v stále väčšej miere a to aj napriek významnej prekážke v podobe vlastníctva nehnuteľností v týchto okresoch.

¹³⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_DEM/om7106rr/v_om7106rr_00_00_00_sk.

1.6. Dopravná infraštruktúra

Cestnú sieť v okrese Poltár tvorí 46,829 km ciest II. triedy a 107,84 km ciest III. triedy. Nenachádzajú sa tu žiadne cesty I. triedy ani rýchlostné cesty. Správu, údržbu, opravy, investičnú prípravu a realizáciu rekonštrukcií ciest a mostov pre vlastníka BBSK vykonáva Banskobystrická regionálna správa ciest a.s. Banská Bystrica. V správe BBSK sú nielen cesty nachádzajúce sa v okrese, ale aj mosty. Konkrétne ide o 15 mostov na cestách II. triedy v celkovej dĺžke 103 m a 37 mostov na cestách III. triedy v dĺžke 240 m. Na území okresu sú vybudované aj železničné trate, na ktorých premávajú osobné vlaky v smere: Lučenec – Poltár – Utekáč.

Zo stavebnotechnického stavu ciest po hlavných prehliadkach vyplýva, že kvalita ciest je zlá, avšak medziročne sa zlepšuje. Zatiaľ čo po hlavných prehliadkach v roku 2019 bolo v nevyhovujúcom alebo havarijnom stave 65 % ciest, v roku 2020 to bolo 57 % ciest (cesty III. triedy), resp. 44 % (cesty II. triedy). V roku 2021 bolo v nevyhovujúcom alebo havarijnom stave 55 % ciest II. triedy a 54 % ciest III. triedy.

1.7. Cestovný ruch

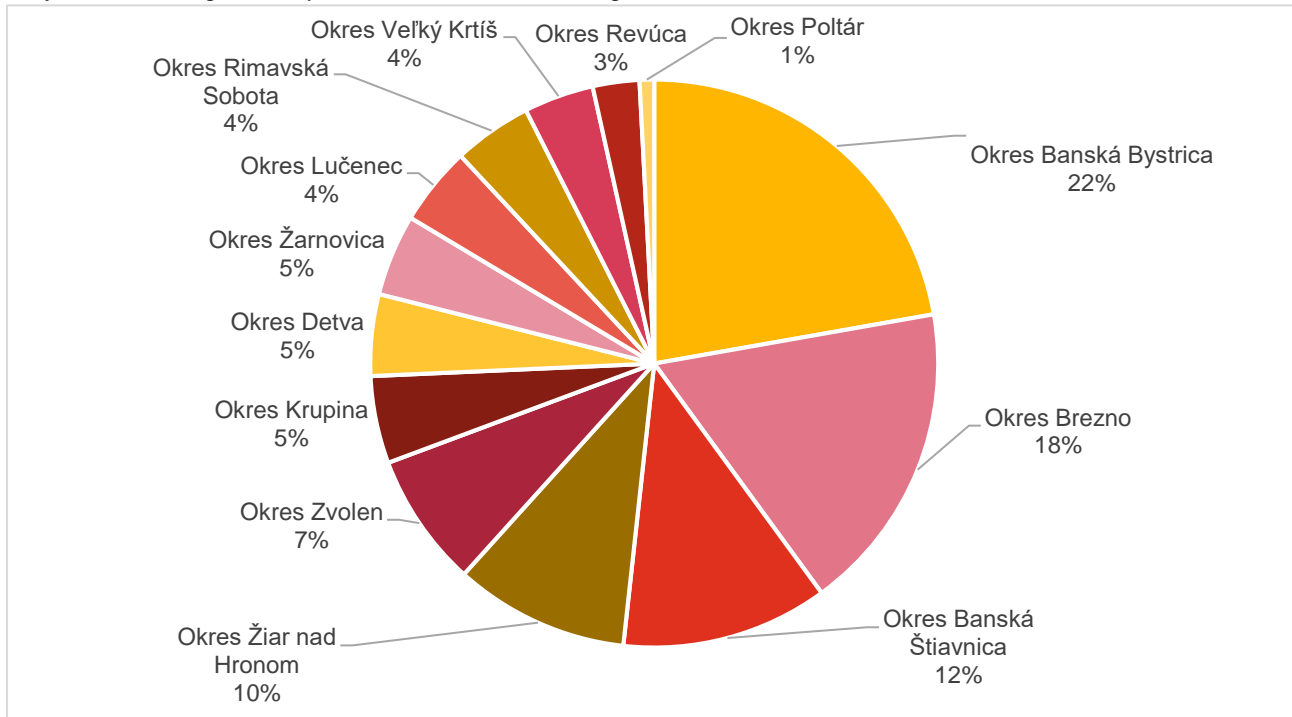
Cestovný ruch v okrese Poltár je v porovnaní s ostatnými okresmi BBSK rozvinutý najmenej. Navštevovaným miestom v zimnom období je lyžiarske stredisko Kokava – Línia, kde väčšiu časť návštevníkov tvoria zahraniční návštevníci z Maďarska. Celoročne ponúka okres Poltár návštevníkom trávenie času v prírode, keďže väčšina územia je pokrytá lesmi a lúkami. Lesy sú bohaté na lovnú zver, čo dáva predpoklady na rozvoj poľovníctva. Tiché a zdravé prostredie umožňuje rozvoj agroturistiky. Okolité lesy sú lákadlom pre peších turistov a ich cesty vedú k rozhľadňam na vrch Jasenina (995 m.n.m.) a lazy Slopovo (845 m.n.m.) v blízkosti ktorých majú štartovisko aj paraglidisti. Územím vedú aj náučné cyklotrasy. Niektoré obce udržiavajú družobné cezhraničné styky s Maďarskom a Srbskom.

V celom okrese Poltár chýbajú ubytovacie a stravovacie zariadenia. Výnimkou je len obec Kokava nad Rimavicou, ktorá ponúka ubytovanie v niekoľkých ubytovacích zariadeniach priamo v obci a jej okolí. Väčšina ubytovaných návštevníkov tohto strediska je z Maďarska, vďaka čomu má okres najvyšší podiel zahraničných návštevníkov zo všetkých návštevníkoch okresu (30 %) spomedzi okresov kraja. Podiel ubytovacích zariadení (UZ) v okrese Poltár na celkových výkonoch kraja je len 1 %. Návštevnosť okresu počas sledovaného obdobia klesala, okrem roku 2019, kedy došlo k výraznému nárastu. Návštevníci ubytovaní v okrese zostávajú už dlhšie ako je priemer kraja, avšak tržby na 1 návštevníka sú nižšie než priemer kraja.

Okres Poltár má potenciál rozvíjať cestovný ruch nadregionálneho významu v oblastiach:

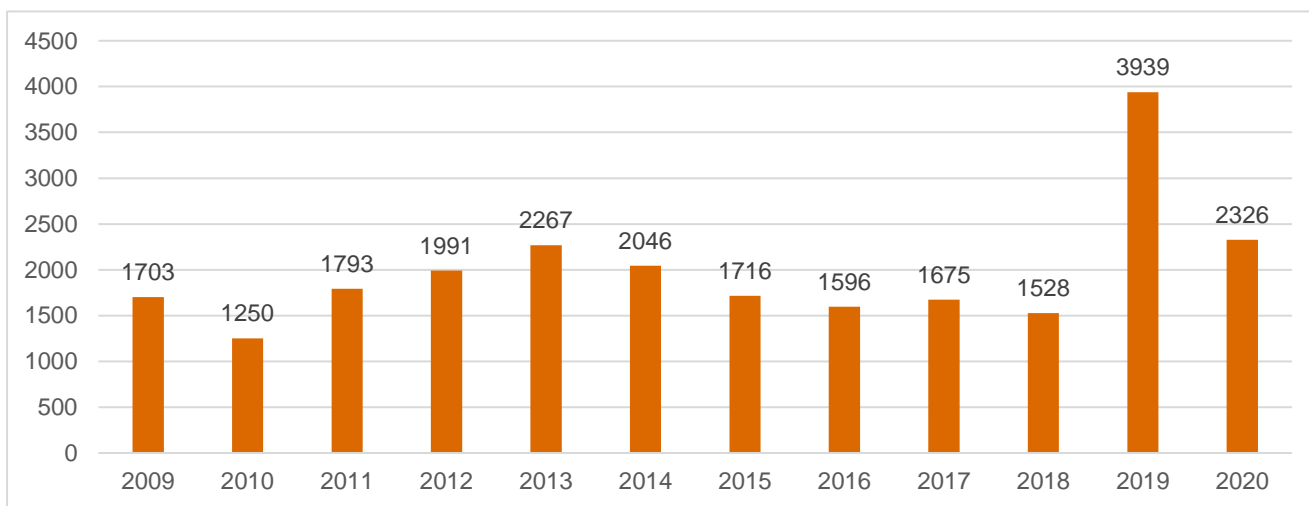
- pobyt na farme spojený so zážitkovým spoznávaním farmárskeho života (pre rodiny s deťmi) - certifikácia takto vybudovaných zariadení,
- zážitkové programy na báze sklárskej histórie prepájajúce lokality spojené s výrobou skla a keramiky resp. s ťažbou nerastov na výrobu skla a keramiky, vytvorenie zážitkových expozícií, otvorených dielní, prepojenie lokalít cyklotrasou - organizovanie exkurzií, ubytvanie, cyklotrasy, turistické chodníky a i.

Graf č. 13 Počet a podiel ubytovacích zariadení v BBSK podľa okresov k 31. 12. 2021¹⁴⁾

Z celkového počtu návštevníkov v kraji tvorili návštevníci v okrese Poltár len 0,55 %. V okrese sa nachádza 8 ubytovacích zariadení s celkovou kapacitou lôžok 227. Počet návštevníkov v týchto zariadeniach bol v roku 2020 2326 osôb. Počet prenocovaní návštevníkov tvoril 8366.

Graf č. 14 Počet návštevníkov v ubytovacích zariadeniach v okrese Poltár¹⁵⁾

1.8. Bývanie a infraštruktúra

V okrese Poltár sa nepriaznivá situácia týka predovšetkým zásobovania pitnou vodou, odkanalizovania a čistenia odpadových vôd v okrese. Zásobovanie pitnou vodou je zabezpečené zo zdrojov vodárenskej nádrže

¹⁴⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN2/cr3808qr/v_cr3808qr_00_00_00_sk.

¹⁵⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/cr3002rr/v_cr3002rr_00_00_00_sk.

Málinec, Hriňová a Klenovec, domovými studňami a rezervoármi vody. Podľa údajov Slovenskej agentúry životného prostredia sa na území okresu nachádza 51 registrovaných minerálnych prameňov.

V rámci okresov BBSK a vykazuje jednu zo štyroch najnižších úrovní napojenia na verejnú kanalizáciu aj okres Poltár. Na verejnú kanalizáciu s čistiarnou odpadových vôd bolo v roku 2019 pripojených 49,2 % obyvateľov okresu, čo je až o 11 p. b. menej oproti miere pripojenosti v kraji a takmer o 20 p. b. menej oproti miere pripojenosti SR.

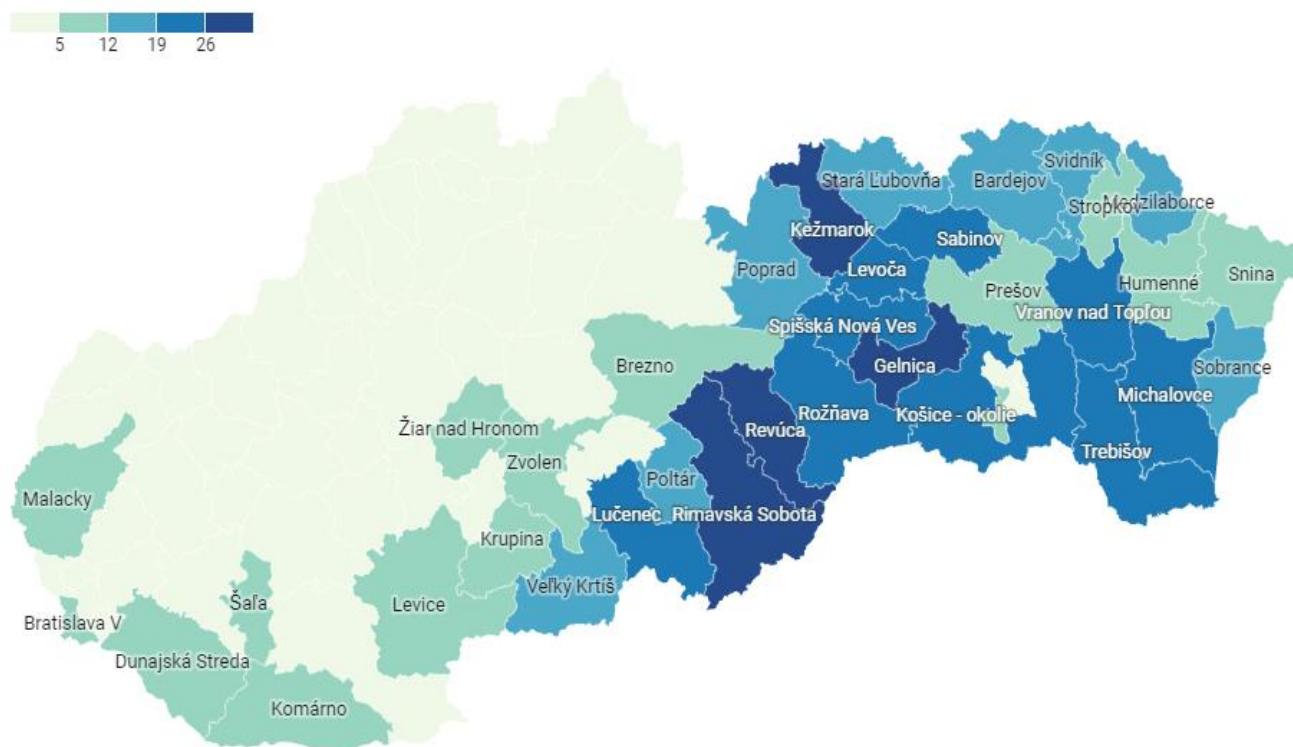
1.9. Marginalizované komunity

V okrese sú podľa výsledkov sčítania obyvateľov domov a bytov v roku 2021 významne zastúpené tri národnosti, slovenská s 91 % zastúpením, taktiež maďarská s 1 % zastúpením a rómska s 1 % zastúpením. Na základe kvalifikovaného odhadu z Atlasu rómskych komunít 2019 je rómske obyvateľstvo v okrese Poltár zastúpené podielom 12 %. Z celkového počtu 22 obcí okresu bolo do Atlasu rómskych komunít zaradených 8 obcí.

Tabuľka č. 2 Počet obcí zaradených do Atlasu rómskych komunít v okrese Poltár¹⁶⁾

Okres	Počet obyvateľov k 31.12.2020	Najmenej rozvinutý okres	Počet obcí spolu	Počet obcí zaradených v Atlase	Podiel obcí zaradených v Atlase	Počet obcí s podielom rómskeho obyvateľstva nad 50 %
Poltár	21 179	Áno	22	8	36,3 %	0

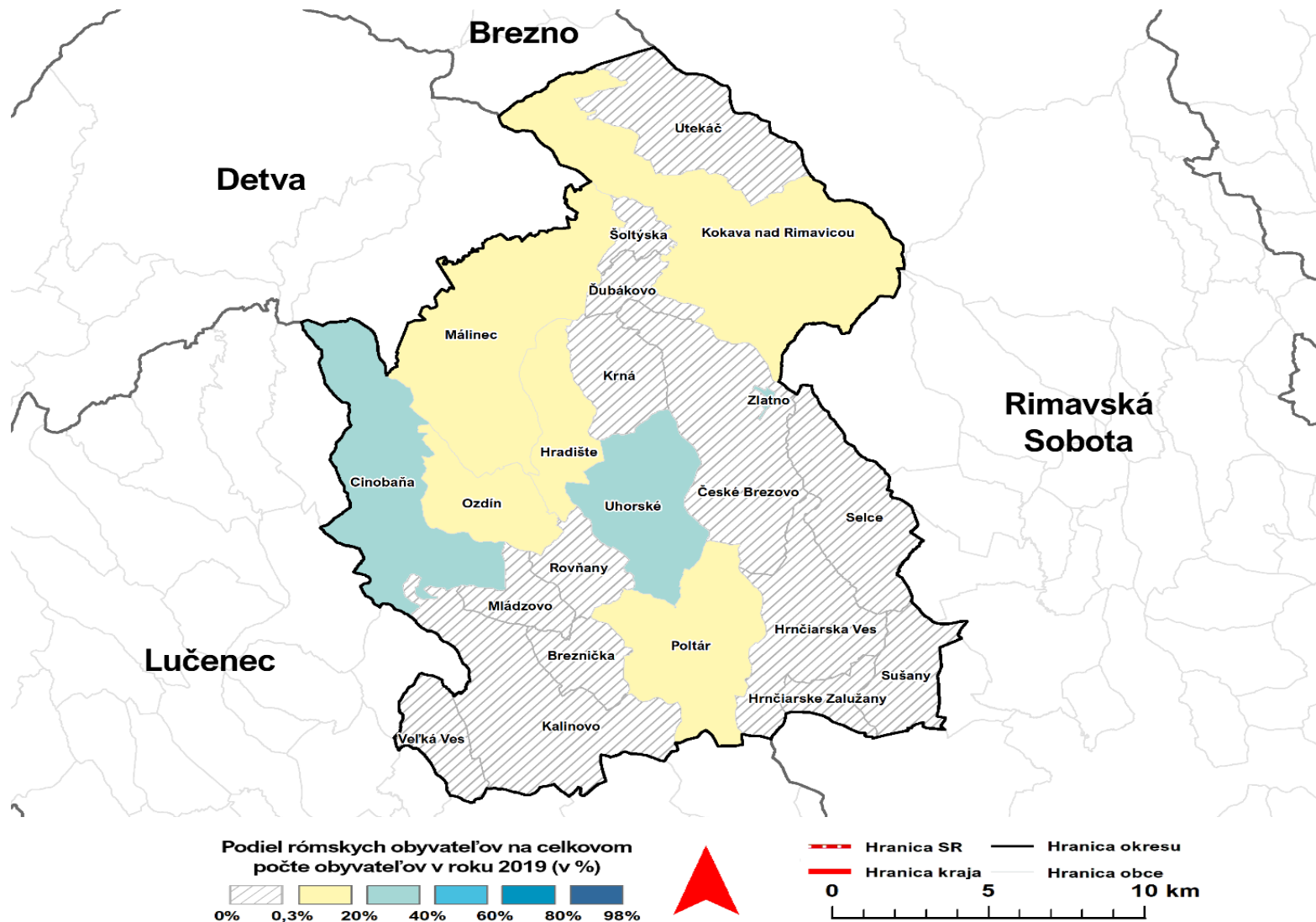
Mapa č. 2 Podiel rómskeho obyvateľstva na obyvateľstve okresov SR¹⁷⁾

¹⁶⁾ <https://www.minv.sk/?atlas-romskych-komunit>.

¹⁷⁾ <https://www.minv.sk/?atlas-romskych-komunit>.

Mapa č. 3 Podiel rómskeho obyvateľstva na celkovom počte obyvateľov okresu Poltár v roku 2019 (spracovanie MIRRI SR na základe údajov z Atlasu rómskych komunit 2019)

1.10. Zhrnutie analýzy hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu okresu

Najvýznamnejšie faktory vyplývajúce z analýzy hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu okresu:

1. V oblasti demografického vývoja:
 - nízky podiel obyvateľov v predproduktívnom veku,
 - vysoký podiel obyvateľov v poproduktívnom veku.
2. V oblasti nezamestnanosti:
 - vysoká miera evidovanej nezamestnanosti,
 - vysoký podiel dlhodobo nezamestnaných na celkovom počte UoZ (45 %),
 - vysoký podiel UoZ vo veku nad 50 rokov (31 % z celkového počtu UoZ).
3. V oblasti vzdelávania:
 - silne vecne významne horšie výsledky testovania vedomostí na ZŠ ako národný priemer,
 - významný podiel UoZ so stredným odborným a stredným všeobecným vzdelaním (63 %),
 - podiel žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia v okrese Poltár je viac ako 5 %.
4. V oblasti podnikateľského prostredia a príjmov:
 - prítomnosť 1 podniku s počtom zamestnancov nad 100,
 - dlhodobo bez podielu priamych zahraničných investícií,
 - podpriemerná mesačná nominálna mzda.
5. V oblasti migrácie:
 - dlhodobo negatívne migračné saldo.
6. V oblasti dopravnej infraštruktúry:
 - absencia diaľnice a cesty I. triedy,
 - nevyhovujúci stav ciest II. a III. triedy, avšak medziročne sa zlepšuje,
 - vybudované železničné trate, na ktorých premávajú osobné vlaky v smere Lučenec-Poltár-Utekáč.
7. V oblasti cestovného ruchu
 - nízko rozvinutý cestovný ruch,
 - nízky počet ubytovacích a stravovacích zariadení,
 - priestor a potenciál pre zlepšenie a skvalitňovanie poskytovaných služieb, vytváranie doplnkových služieb,
 - potenciál rozvoja v oblasti cestovného ruchu.
8. V oblasti bývania a infraštruktúry
 - nepriaznivá situácia zásobovania s pitnou vodou, odkanalizovania a čistenia odpadových vôd,
 - nízka napojenosť na verejnú kanalizáciu.
9. V oblasti marginalizovaných komunit
 - 6 % obyvateľov žije v MRK,
 - 12 % zastúpenie rómskeho obyvateľstva v okrese,
 - 8 z 22 obcí okresu bolo zaradených do Atlasu rómskych komunit,
 - nedostatočné pokrytie sociálnymi službami pre marginalizované komunity v obciach s vysokým zastúpením MRK,
 - prítomnosť 3 registrovaných integračných sociálnych podnikov.

2. IMPULZY K VYPRACOVANIU PLÁNU ROZVOJA NRO POLTÁR

Hlavným impulzom pre spracovanie Plánu rozvoja NRO Poltár je dlhodobé hospodárske a ekonomické zaostávanie regiónu, vysoká miera nezamestnanosti, slabá koordinácia a spolupráca subjektov, ako aj možnosť reagovať na nové výzvy programového obdobia EÚ fondov na roky 2021 - 2027, ako aj zámer zmierniť identifikované špecifické problémy s cieľom dosiahnuť celkový územný rozvoj v okrese Poltár.

V rámci prípravy Plánu rozvoja NRO Poltár bola vytvorená expertná pracovná skupina, vytvorenie ktorej iniciovalo MIRRI SR. Členmi pracovnej skupiny boli aj zástupcovia Okresného úradu Poltár, Úradu BBSK, Úradu splnomocnenca vlády SR pre MRK, zástupcovia miestnych akčných skupín a ďalších sociálno-ekonomických partnerov v území. Touto pracovnou skupinou a jej členmi boli identifikované nasledovné potenciály rozvoja v okrese Poltár. Zároveň boli identifikované problémy a výzvy, ktoré sú považované ako potenciálne prekážky v rozvoji okresu Poltár.

Tabuľka č. 3 Potenciály rozvoja a problémy a výzvy identifikované ako potenciálne prekážky v rozvoji

OBLASŤ	POTENCIÁLY ROZVOJA	PROBLÉMY A VÝZVY
Zamestnanosť a podnikanie	Dostatok mladej a vzdelanej pracovnej sily.	Vysoká miera nezamestnanosti (dlhodobá nadpriemerná v rámci SR). Vysoký podiel nízkokvalifikovanej pracovnej sily so slabými pracovnými návykmi, migrácia mladej a vzdelanej pracovnej sily za prácou mimo okres.
	Prítomnosť konkurencieschopných malých a stredných firiem v rôznych odvetviach.	Nepriaznivá štruktúra UoZ: dlhodobá nezamestnanosť, štruktúra UoZ podľa vzdelania.
		Nízka podpora podnikateľských subjektov a subjektov sociálnej ekonomiky.
	„Z farmy na stôl“ - dopyt po kvalitných domácich potravinách – potenciál pre znovuoživenie poľnohospodárstva najmä pestovanie ovocia a zeleniny.	Nízka dostupnosť pracovných príležitostí v okrese, nutnosť odchádzať za prácou.
	Hospodárske lesy – potenciál pre drevársky a drevospracujúci priemysel.	Nedostatok pracovných príležitostí v oblasti využitia manuálnej práce (pre uplatnenie nízko kvalifikovanej pracovnej sily) v stavebníctve, údržbe verejných priestranstiev, jednoduchá výroba, práce v poľnohospodárstve.
	Tradície umeleckej a remeselnej výroby.	
	Dostatok pracovnej sily, ktorú je možné využiť pri zlepšovaní infraštruktúry a podmienok pre život v rámci marginalizovaných komunit aj majority. Prítomnosť organizácií, ktoré pracujú s MRK.	Slabé pracovné návyky, najmä u MRK. Vysoká nezamestnanosť v území s vysokým zastúpením rómskej komunity.

	Existencia registrovaných integračných sociálnych podnikov, možnosť využitia dobrých príkladov pre rozširovanie činnosti sociálnych podnikov a vytváraní nových.	Nedostatočný počet integračných sociálnych podnikov, v ktorých by mohli získať zamestnanie a zručnosti osoby s nízkym vzdelaním.
Cestovný ruch	Vhodné podmienky pre rozvoj vidieckeho turizmu, agroturizmu a turistiky (pešia turistika a cykloturistika).	Nedostatok doplnkovej infraštruktúry CR - multifunkčné ihriská, detské a workoutové ihriská, vyhliadkové veže, altánky, oddychové zóny, rybníky a podobne. Nedostatočné využitie potenciálu v oblasti CR a agroturistiky.
	Stredisko zimných športov Kokava – Lína s predpokladmi pre ďalší rozvoj, zážitkové programy na báze sklárskej histórie, historické a kultúrne pamiatky, folklór a remeslá, potenciál pre rozvoj agroturizmu a vidieckej turistiky.	
	Potenciál pre vytvorenie komplexného produktu v cestovnom ruchu.	Nedostatočná prepojenosť (sieťovanie) subjektov pôsobiacich v CR.
Doprava a dostupnosť	Železničná doprava.	Zlepšenie dostupnosti okresu s následným zviditeľnením pre potenciálnych investorov a návštevníkov. Slabá dostupnosť ekonomických centier, sociálnych služieb a komunitných aktivít najmä pre seniorov, slabá dostupnosť tovarov a služieb.
	Vhodné podmienky (prírodné a kultúrno-historické) pre budovanie termatických cyklotrás a náučných chodníkov.	Nedobudované cyklochodníky a turistické chodníky, nedostatočne rozvinutá technická a dopravná infraštruktúra.
Vzdelávanie	Školská infraštruktúra dostatočne zastúpená sieťou materských, základných škôl a jednej strednej školy.	Nízka úroveň vzdelania najmä v MRK - vysoký počet žiakov so základným vzdelaním, resp. s neukončeným úplným základným vzdelaním (9. ročníkom). Malá účasť detí z MRK na predprimárnom vzdelávaní – nedostatočné kapacity, neochota rodičov.
	Inovatívny potenciál odborného školstva, ktorý je potrebné zosúladiť s dopytom na trhu práce s reg. ekonomikou.	Nedostatok možností duálneho vzdelávania v spolupráci s komunálnymi, či súkromnými podnikmi v okrese, nedostatočná podpora duálneho vzdelávania.

<p>MRK a sociálne podnikanie</p>	<p>Existencia registrovaných integračných sociálnych podnikov, možnosť využitia dobrých príkladov pre rozširovanie činnosti sociálnych podnikov a vytváraní nových.</p> <p>Dostatok pracovnej sily, ktorú je možné využiť pri zlepšovaní infraštruktúry a podmienok pre život v rámci marginalizovaných komunit aj majority.</p> <p>Prítomnosť organizácií, ktoré pracujú s MRK.</p>	<p>Vysoký podiel Rómov s nízkym stupňom vzdelania.</p>
<p>Bývanie</p>		<p>Nízka podpora svojpomocnej výstavby v MRK, nízky štandard bývania najmä u MRK, nedostatok nájomných a sociálnych bytov.</p>
<p>Základná infraštruktúra</p>		<p>Odpadové hospodárstvo - nedostatočná miera triedenia odpadov, nedostatočná sieť zberných dvorov, nelegálne skládky odpadu.</p> <p>Nedobudovaná sieť vodovodov, kanalizácie.</p> <p>Nízka dostupnosť sociálnych služieb a zdravotníckych centier.</p> <p>Zlý stav a absencia športových a detských ihrísk.</p> <p>Nízka dostupnosť občianskej vybavenosti.</p>
<p>Demografické problémy</p>		<p>Migrácia mladých ľudí z okresu.</p> <p>Starnutie obyvateľstva v okrese.</p>
<p>Administratívne problémy regionálneho rozvoja</p>		<p>Podpora len vytvárania pracovných miest, nie udržania.</p> <p>Širšia propagácia výziev pre získanie príspevkov.</p>

3. NÁVRHY OPATRENÍ A ÚLOH NA ZABEZPEČENIE REALIZÁCIE A PLNENIA PLÁNU ROZVOJA NRO POLTÁR

Návrh opatrení a úloh na zabezpečenie realizácie a plnenia Plánu rozvoja NRO Poltár má za cieľ zabezpečiť vyššiu efektívnosť využitia regionálneho príspevku na podporu NRO. Plán rozvoja NRO Poltár, jeho analytická časť vychádza z podkladov z relevantných zdrojov, a to zo zistených dát ŠÚ SR, databáz Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny a iných, ktoré je žiaduce monitorovať pre dosiahnutie pokroku aspoň raz ročne. Plán rozvoja NRO Poltár vychádza taktiež z identifikovaných a reálnych potrieb a mal by byť hodnotený predpokladaný a aj reálny prínos. Projekty, ktoré majú byť podporené formou regionálneho príspevku musia mať podporu v hodnotiacich kritériách. Na zabezpečenie plnenia Plánu rozvoja NRO Poltár je nutný monitoring, ktorý je popísaný bližšie v časti 7. Očakávané výsledky, monitorovanie a hodnotenie dosiahnutého pokroku.

3.1. Súlad so strategickými dokumentami

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja 2015-2023 „Región otvorený príležitostiam, novým možnostiam a s úctou k tradíciám, človeku a prírode...“.

Prioritná oblasť 1: *Zdravé a adaptabilné prostredie - Zelený región*

Prioritná oblasť je zameraná najmä na podporu projektov a aktivít v oblasti životného prostredia a environmentálnej infraštruktúry, ekologickej a bezpečnej dopravy a mobility, a rozvoja vidieka s dôrazom na chránené oblasti.

Prioritná oblasť 2: *Lepšia kvalita života – Služby pre ľudí*

Prioritná oblasť je zameraná predovšetkým na sociálnu inklúziu a boj proti chudobe, rozvoj verejných služieb poskytovaných komunitou v oblasti sociálnych služieb, zdravotníctva, bývania, vzdelávania, kultúry, športu a bezpečnosti.

Prioritná oblasť 3: *Konkurencieschopná ekonomika – udržateľné a konkurencieschopné miestne ekonomiky*

Prioritná oblasť je zameraná hlavne na podporu podnikania, rozvoja cestovného ruchu, kreatívnej ekonomiky, inovácií, poľnohospodárstva a lesného hospodárstva a tvorbu nových pracovných miest.

Prioritná oblasť 4: *Partnerstvá*

Prioritná oblasť je zameraná najmä na rozvoj sociálneho kapitálu prostredníctvom podpory výmeny know-how, šírenia dobrej praxe, spolupráce na miestnej, regionálnej, národnej a medzinárodnej spolupráce vrátane cezhraničnej spolupráce.

Proces tvorby nového Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja na roky 2022 - 2030 a IÚS prebieha súbežne. Predbežná Vízia rozvoja PHRSR BBSK na roky 2022 - 2030 „Kraj, kde ľudia chcú pracovať, žiť a plnohodnotne tráviť čas“. Hlavný cieľ PHRSR BBSK je zvýšiť atraktivnosť kraja pre obyvateľov, investorov a návštevníkov. Na dosiahnutie vyššie uvedeného cieľa sú v PHRSR vytýčené 4 priority:

1. Konkurencieschopná a udržateľná ekonomika
2. Zelený kraj pre budúce generácie
3. Vzdelaná a súdržná spoločnosť
4. Prepojený kraj

Obsah PHRSR napĺňa súčasne požiadavku na spracovanie IÚS BBSK v zmysle Nariadenia Európskeho parlamentu, Európskej rady a odporúčaní Európskeho výboru regiónov. IÚS BBSK je základom pre zabezpečenie integrovaného územného rozvoja podporovaného územnými nástrojmi EÚ, vrátane integrovaných územných investícií.

Základom stratégie rozvoja BBSK je integrácia účinných cielených intervencií investičného a neinvestičného charakteru reagujúcich na univerzálne a špecifické výzvy, priority a potenciály jednotlivých SPR, území udržateľného mestského rozvoja a miest a obcí v kraji.

Pri príprave Partnerskej dohody SR a programov SR na roky 2021 - 2027 nastala zásadná zmena poskytovania príspevkov z pôvodného princípu zhora nadol na princíp zdola nahor, z čoho je zrejmá väčšia zodpovednosť územnej (krajskej) samosprávy pri vytváraní IÚS a vytvárania zásobníka projektov. Príprava IÚS BBSK je postavená na partnerstve v území, so zreteľom nato, aby strategický dokument rešpektoval regionálne špecifiká a rôznorodosť potrieb a požiadaviek celého územia. Jedným z nástrojov na zachovanie a zabezpečenie čo najefektívnejšieho presadzovania rozdielných potrieb z celého územia kraja sú SPR. Pri ich návrhu boli zohľadnené dva hlavné princípy – aby ich základom boli už fungujúce územné štruktúry, a aby sa dokázali spojiť regióny s podobnými rozvojovými danosťami a príležitosťami do takých celkov, v ktorých sa aktéri v partnerstve dokážu dohodnúť na spoločných prioritách a cieľoch. Na území BBSK tak vzniklo celkom 5 SPR.

Okres Poltár je súčasťou SPR okresu Lučenec, Veľký Krtíš, Poltár. Stratégie SPR sú základom pre prípravu IÚS kraja a sú jeho integrálnou súčasťou. Kooperačná rada SPR Lučenec, Veľký Krtíš, Poltár sa zhodla na prioritácii nasledovných typov aktivít SPR Lučenec, Veľký Krtíš a Poltár:

- adaptácia na zmenu klímy,
- verejné kanalizácie a vodovody (budovanie/rekonštrukcia) + ďalšia infraštruktúra,
- centrá vedy, výskumu a inovácie,
- cestná infraštruktúra - cyklotrasy a iné trasy, mobilita a doprava,
- občianska infraštruktúra,
- znižovanie energetickej náročnosti verejných budov a verejných priestorov,
- školská infraštruktúra a vzdelávanie,
- sociálne služby a zariadenia,
- zvýšenie zamestnanosti,
- investície do odpadového hospodárstva,
- nájomné byty,
- kultúrne a prírodné dedičstvo - rozvoj CR, komunitný rozvoj,
- ostatná kultúra a športová infraštruktúra.

Priorizácia kľúčových projektov BBSK pre celý kraj: rozvoj integrovanej mobility v BBSK, centrum služieb dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti o seniorov, agentúra regionálneho rozvoja a cestovného ruchu, opatrenie na adaptáciu zmeny klímy a budovanie a rekonštrukcia infraštruktúry (vodovody a kanalizácie). V procese tvorby Plánu rozvoja NRO Poltár BBSK v súlade s osobitným predpisom¹⁸ predložil nasledovný zoznam navrhovaných aktivít v súlade s príslušným programom hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku:

- udržateľný cestovný ruch,
- podpora vzniku a aktivít subjektov sociálnej ekonomiky (posilnenie zamestnanosti, hospodárskej a územnej súdržnosti, udržateľnosť lokálnej ekonomiky),
- inovačné aktivity MSP v prepojení na výskumné a vzdelávacie inštitúcie,
- zlepšovanie technologickej infraštruktúry MSP v kraji,
- budovanie personálnych kapacít pre výskum, vývoj a technologický transfer v MSP v kraji.

¹⁸⁾ § 4 ods. 4 zákona č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

3.2. Zdôvodnenie výberu aktivít plánu rozvoja

Plán rozvoja NRO Poltár predstavuje strednodobý strategický dokument regionálneho rozvoja na úrovni okresu. Je vypracovaný na obdobie 2022 - 2026. Je zostavený na základe spracovania analýzy územia okresu a všetkých jeho zdrojov. Vychádza z identifikovaných silných a slabých stránok, hrozieb, ale najmä príležitostí pre sociálny a ekonomický rozvoj okresu. Je založený na zhodnotení územného kapitálu okresu a jeho jednotlivých miest a obcí a na využití ich konkurenčných výhod a možností spolupráce.

V procese tvorby Plánu rozvoja NRO Poltár bolo identifikovaných viacero problémov a výziev, ktoré sú považované za potenciálne prekážky v rozvoji okresu Poltár. Ide najmä o oblasť nezamestnanosti, ktorá je spôsobená nízkou kvalifikáciou, nedostatočnou vzdelanostnou úrovňou UoZ, zánikom dominujúcich odvetví priemyslu, nedostatočným počtom zamestnávateľov zamestnávajúcich kvalifikovanú a vysokokvalifikovanú pracovnú silu, veľkým podielom príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít, stratou pracovných návykov, predovšetkým u dlhodobo nezamestnaných, či nízkym počtom disponibilných pracovných miest a ich malou tvorbou. Ďalšou oblasťou je oblasť dopravy a dostupnosť okresu, nakoľko v okrese Poltár je nedostatočne rozvinutá technická a dopravná infraštruktúra, ako základný predpoklad jeho rozvoja. Problémy boli identifikované aj v oblasti vzdelávania, bývania, základnej infraštruktúry, cestovného ruchu, ktorý má v okrese doposiaľ nevyužitý potenciál. V neposlednom rade medzi prekážky rozvoja okresu boli zaradené demografické problémy, administratívne problémy regionálneho rozvoja, či oblasť marginalizovaných rómskych komunít.

Všetky oblasti problémov a výziev sú pre rozvoj okresu Poltár dôležité a je potrebné ich riešiť, avšak kľúčovým faktorom rozvoja okresu je zníženie miery evidovanej nezamestnanosti v okrese. Hlavným cieľom Plánu rozvoja NRO Poltár je zlepšenie kvality života, rast konkurencieschopnosti okresu a zníženie miery nezamestnanosti v okrese Poltár prostredníctvom podpory projektov generujúcich udržateľné pracovné miesta. Pre naplnenie cieľa plánu rozvoja sú navrhnuté aktivity:

Aktivita A: Zamestnanosť, podnikanie a inovácie

Aktivita B: Cestovný ruch

Aktivita C: Sociálna ekonomika a služby pre ľudí

Aktivita D: Vzdelávanie a rozvoj ľudských zdrojov

Vysporiadanie sa s identifikovanými oblasťami problémov v rámci navrhovaných aktivít plánu rozvoja:

1. Zamestnanosť a podnikanie – riešenie problémov týkajúcich sa nezamestnanosti a vytvárania pracovných miest je riešené prostredníctvom všetkých aktivít, nakoľko projekty budú podmienené vytváraním udržateľných pracovných miest, avšak prioritne sa bude oblasťou zamestnanosti, podnikania a inovácií zaoberať aktivita A. Zároveň prostredníctvom aktivity A budú podporené opatrenia smerujúce k vytváraniu podmienok pre zamestnávanie znevýhodnených a zraniteľných skupín.
2. Cestovný ruch – riešenie problémov týkajúcich sa oblasti cestovného ruchu bude predmetom aktivity B, ktorá je výhradne zameraná na udržateľný cestovný ruch.
3. Doprava a dostupnosť – samotná doprava a dopravná dostupnosť okresu nie je predmetom Plánu rozvoja NRO Poltár a to najmä z dôvodu obmedzených zdrojov, avšak v rámci aktivity B je riešené zlepšenie dostupnosti atrakcií a bodov záujmu ako aj informačnej dostupnosti okresu z hľadiska cestovného ruchu.
4. Vzdelávanie – problémy v oblasti vzdelávania a rozvoja ľudských zdrojov budú riešené prostredníctvom aktivity D, ale aj aktivít A a C a to vytváraním podmienok na vzdelávanie znevýhodnených a zraniteľných sociálnych skupín.

5. Marginalizované rómske komunity – oblasť je z časti riešená v rámci aktivít A, C a D a to vzdelávaním, ale aj vytváraním pracovných miest pre znevýhodnené a zraniteľné sociálne skupiny.
6. Bývanie – riešenie problémov v oblasti bývania nie je zahrnuté v pláne rozvoja, nakoľko projekty v tejto oblasti priamo nevytvárajú udržateľné pracovné miesta a z dôvodu obmedzených zdrojov.
7. Základná infraštruktúra – riešenie problémov v oblasti základná infraštruktúra nie je zahrnuté v pláne rozvoja, nakoľko projekty v spomínanej oblasti priamo nevytvárajú udržateľné pracovné miesta a z dôvodu obmedzených zdrojov.
8. Demografické problémy – realizácia opatrení v rámci navrhovaných aktivít prispeje k riešeniu demografických problémov.
9. Administratívne problémy regionálneho rozvoja – väčšia propagácia výziev.

4. AKTIVITY PLÁNU ROZVOJA NRO POLTÁR

Tabuľka č. 4 Prehľad jednotlivých aktivít, opatrení a úloh Plánu rozvoja NRO Poltár

Aktivita A: Zamestnanosť, podnikanie a inovácie	
Opatrenie A1: Podpora inovácií, výskumu a vývoja	Úloha A1.1 Rozvoj inovácií, výskumu a vývoja v nadväznosti na špecializáciu regiónu a nové sektory ekonomiky
Opatrenie A2: Podpora podnikov v oblasti poľnohospodárskej, lesníckej, potravinárskej výroby, ďalších odvetví a služieb	Úloha A2.1 Podpora aktivít poľnohospodárskych podnikov a podnikov pôsobiacich v lesníctve, potravinárstve, ďalších odvetví a služieb
Opatrenie A3: Podpora MSP v oblasti priemyselnej výroby a i.	Úloha A3.1 Podpora činnosti a zvýšenia konkurencieschopnosti podnikateľských subjektov
Aktivita B: Cestovný ruch	
Opatrenie B1: Tvorba ponuky v kultúrno-poznávacom, prírodnom a iných formách udržateľného cestovného ruchu (vrátane vidieckeho cestovného ruchu, agroturistiky a i.)	Úloha B1.1 Tvorba ponuky v kultúrno-poznávacom cestovnom ruchu
	Úloha B1.2 Tvorba ponuky zameranej na udržateľnosť významného prírodného dedičstva
Opatrenie B2: Vytváranie udržateľného zázemia a služieb pre pobyt návštevníkov	Úloha B2.1 Zlepšenie dostupnosti/rozvoj služieb pre návštevníkov
	Úloha B2.2 Tvorba udržateľného rekreačného a športového zázemia
Opatrenie B3: Rozvoj destinačného manažmentu a marketing	Úloha B3.1 Sieťovanie a rozvoj destinačného manažmentu na regionálnej a lokálnej úrovni
	Úloha B3.2 Realizácia destinačného marketingu
Opatrenie B4: Zlepšenie dostupnosti okresu, atraktivít a turistických bodov záujmu	Úloha B4.1 Zlepšenie dostupnosti atraktivít a bodov záujmu prostredníctvom udržateľnej mobility

	<p>Úloha B4.2 Zlepšenie informačnej dostupnosti okresu, atraktivít a bodov záujmu pre návštevníka</p>
<p>Aktivita C: Sociálna ekonomika a služby pre ľudí</p>	
<p>Opatrenie C1:</p> <p>Vytváranie podmienok pre zamestnávanie znevýhodnených a zraniteľných osôb</p>	<p>Úloha C1.1 Vytvorenie pracovných miest pre znevýhodnené a zraniteľné skupiny</p>
	<p>Úloha C1.2 Zvýšenie motivácie a kvalifikácie znevýhodnených a zraniteľných skupín a ich uplatniteľnosti na trhu práce</p>
<p>Opatrenie C2:</p> <p>Zlepšenie dostupnosti kvalitnej zdravotnej starostlivosti a služieb podporujúcich udržanie a zvýšenie kvality zdravia obyvateľov</p>	<p>Úloha C2.1 Zlepšenie stavu a modernizácia stredísk a ďalších zdravotníckych služieb</p>
	<p>Úloha C2.2 Rozšírenie poskytovaných služieb a zdravotných výkonov zameraných na zlepšenie zdravotného stavu obyvateľov okresu Poltár</p>
<p>Opatrenie C3:</p> <p>Zvýšenie kapacít ZSS a rozšírenie ponuky poskytovaných sociálnych služieb</p>	<p>Úloha C3.1 Dobudovanie, rozšírenie a obnova siete sociálnych služieb</p>
<p>Aktivita D: Vzdelávanie a rozvoj ľudských zdrojov</p>	
<p>Opatrenie D1:</p> <p>Podpora zvyšovania kvality predprimárneho a primárneho vzdelávania a rozšírenie kapacít vzdelávacích inštitúcií</p>	<p>Úloha D1.1 Podpora zvyšovania kapacít predškolských zariadení</p>
	<p>Úloha D1.2 Zvýšenie kvality vzdelávania prostredníctvom dobudovania infraštruktúry materských a základných škôl</p>
<p>Opatrenie D2:</p> <p>Podpora systému profesijného vzdelávania a celoživotného vzdelávania</p>	<p>Úloha D2.1 Vytvorenie podmienok pre vzdelávanie a kvalifikovanú odbornú prípravu žiakov v oblasti poľnohospodárstva a lesného hospodárstva</p>
	<p>Úloha D2.2 Dobudovanie podpornej infraštruktúry pre vzdelávanie</p>

- Aktivita A:** Zamestnanosť, podnikanie a inovácie
Aktivita B: Cestovný ruch
Aktivita C: Sociálna ekonomika a služby pre ľudí
Aktivita D: Vzdelávanie a rozvoj ľudských zdrojov

4.1. Aktivita A: Zamestnanosť, podnikanie a inovácie

4.1.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos

Juh BBSK sa vyznačuje dlhodobým enormným odlivom kvalifikovanej pracovnej sily, či už do zahraničia alebo na západné Slovensko. Priemerná miera nezamestnanosti v južných okresoch (Lučenec, Veľký Krtíš, Poltár, Rimavská Sobota, Revúca) pri počte obyvateľov 252 389 dosahuje priemerne 14 % (údaj z 1.1.2021). Väčšina firiem je investične poddimenzovaná, o reformných projektoch a zväzaní inovácií môžeme hovoriť len okrajovo.

Aktivita zameraná na podporu inovácií a rozvoj zamestnanosti a podnikania je pre okres veľmi významná. Vidíme dôležitosť zamerania sa na zlepšovanie podmienok pre rozvoj ekonomiky (infraštruktúra, rozvoj podnikania, zavádzanie inovácií) a tým na zvyšovanie atraktivity okresu a kvality života. Táto aktivita je zameraná priamo na zabezpečenie budúcnosti okresu z pohľadu zamestnanosti, ekonomických aktivít obyvateľov v okrese a budovanie nových sektorov a odvetví.

Prínosom aktivity tak nemá byť len riešenie vzniknutej nezamestnanosti, ale predovšetkým vytvorenie podmienok pre tvorbu nových pracovných miest v nových a existujúcich odvetviach, ktoré zvýšia atraktivitu regiónu najmä pre mladú generáciu, aby z regiónu neodechádzala, práve naopak, aby videla potenciál v budovaní miestnej ekonomiky a zostala vo svojom okrese aktívna a činná.

4.1.2. Východisková situácia

Okres Poltár je úzko spätý s výrobou, ale aj výskumom a vývojom v sklárskom, tehliarskom a drevospracujúcom odvetví priemyslu, ktoré zamestnávali desiatky inžinierov. Táto kapacita je dodnes prítomná v podnikoch okresu a susedných okresoch a predstavuje jedinečný hodnotiteľný potenciál prostredníctvom cielenej a koncentrovanej investície v zmysle rozumnej špecializácie okresu a kraja. Stretávame sa však s postupným vymieraním a odlivom kvalitných majstrov pre jednotlivé priemyselné odvetvia. V kraji chýba koncepčný prístup pri budovaní budúcej odbornej pracovnej sily a je potrebné aktívne pracovať na zatraktívnení tradičných priemyselných odvetví.

Okres Poltár v minulosti vynikal najmä typickou sklárskou výrobou krištáľového skla, ktoré bolo známe po celom svete. Tento sektor sklárskej výroby je potrebné ďalej rozvíjať v súvislosti s novou technológiou a inováciami a je príkladom špecializácie okresu.

Okres Poltár je bohatý na výskyt nerastných surovín. Nerastné bohatstvo okresu tvorí hlavne ložisko kaolínu, ktoré je jediným ložiskom na Slovensku.

4.1.3. Cieľová situácia

Predmetom jednotlivých úloh aktivity A je zvýšenie ekonomickej výkonnosti okresu Poltár a vytváranie pracovných príležitostí s uplatnením nových technológií a inovatívnych projektov, transferom know-how, osobitne v oblasti MSP, rozšírením už existujúcej výroby alebo podporou vzniku nových subjektov, vrátane

podpory poľnohospodárstva, lesného hospodárstva, drevovýroby a iných odvetví s dôrazom na vyššiu pridanú hodnotu a vytváranie pracovných príležitostí, vrátane zamestnávania marginalizovaných skupín.

Cieľom je podporiť podniky a organizácie, ktoré majú potenciál zvyšovať alebo naštartovať svoju konkurencieschopnosť prostredníctvom inovácie vlastných produktov, služieb, procesov alebo prostredníctvom zefektívnenia svojho obchodného modelu. Ďalej stimulovať inovačné procesy v podnikoch prostredníctvom podpory spolupráce s externými partnermi a napomáhať tvorbe nových vzťahov medzi podnikmi navzájom. Udržať a ďalej rozvíjať priemyselné tradície v tomto regióne a následne podporiť rozvoj vznikajúcich a rozširujúcich sa podnikov. Podporiť rozvoj obchodných, vzdelávacích a propagačných príležitostí prostredníctvom aktivít.

4.1.4. Prehľad opatrení a úloh

Aktivita A: Zamestnanosť, podnikanie a inovácie

Pozostáva z 3 opatrení, ktoré sa ďalej členia na úlohy.

- **Opatrenie A1: Podpora inovácií, výskumu a vývoja**
 - Úloha A1.1: Rozvoj inovácií, výskumu a vývoja v nadväznosti na špecializáciu regiónu a nové sektory ekonomiky

- **Opatrenie A2: Podpora podnikov v oblasti poľnohospodárskej, lesníckej, potravinárskej výroby, ďalších odvetví a služieb**
 - Úloha A2.1: Podpora aktivít poľnohospodárskych podnikov a podnikov pôsobiacich v lesníctve, potravinárstve, ďalších odvetví a služieb

- **Opatrenie A3: Podpora MSP v oblasti priemyselnej výroby a i.**
 - Úloha A3.1: Podpora činnosti a zvýšenia konkurencieschopnosti podnikateľských subjektov

4.1.5. Opatrenie A1: Podpora inovácií, výskumu a vývoja

Opatrenie A1 je zamerané na podporu inovácií, výskumu a vývoja v podnikoch, ako aj na podporu inovačného potenciálu MSP. Inovačný potenciál môže byť stavaný na tradičnej ekonomickej špecializácii regiónu s využitím existujúcich kvalifikovaných pracovných síl a infraštruktúry. Opatrenie by malo riešiť nielen samotnú podporu inovácií, výskumu a vývoja a zvýšenie inovačnej aktivity v regióne, ale aj technickú podporu pre zvyšovanie inovatívneho potenciálu MSP vo forme poradenstva pri príprave projektov a hľadani zdrojov financovania a vytvorenie potrebnej podpornej infraštruktúry a inovačného ekosystému, prepájaním podnikov, vzdelávacích a výskumných inštitúcií.

Potenciálni nositelia projektov: malé a stredné podniky, veľké podniky, vzdelávacie inštitúcie, výskumné inštitúcie.

Cieľové skupiny: študenti, kvalifikovaná pracovná sila, podniky v regióne.

Úloha A1.1: Rozvoj inovácií, výskumu a vývoja v nadväznosti na špecializáciu regiónu a nové sektory ekonomiky.

Napr.:

- zvýšiť inovačnú aktivitu v regióne podporou inovatívnych projektov zameraných na špecializáciu regiónu ako aj na nové sektory ekonomiky,
- rozšíriť výskumné a vývojové aktivity podnikov v regióne,
- prepojiť inovačné aktivity MSP s veľkými podnikmi a vzdelávacími inštitúciami a vytvoriť tak inovačný ekosystém.

4.1.6. Opatrenie A2: Podpora podnikov v oblasti poľnohospodárskej, lesníckej, potravinárskej výroby, ďalších odvetví a služieb

Opatrenie A2 je zamerané na podporu podnikateľských subjektov pôsobiacich v oblasti poľnohospodárstva, lesníctva, potravinárstva a služieb. Opatrenie nadväzuje na východiskový stav okresu, a to jednak z hľadiska štruktúry podnikateľského sektora v okrese a zároveň vzhľadom na vysoký potenciál rozvoja daných odvetví.

Z hľadiska predmetu podnikania dominuje v štruktúre podnikateľského sektora poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov. Subjekty s činnosťou v oblasti poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov tvoria 20 % z celkového zastúpenia podnikateľských subjektov v okrese (údaj z 31.12.2021).

Poľnohospodárska výroba je zameraná najmä na pestovanie siatych obilnín a technických plodín. V okrese je na veľkých plochách významne zastúpené aj ovocinárstvo, ktoré však nevyužíva svoj potenciál. V záujme pretrvania poľnohospodárstva a poľnohospodárskych podnikov je nutné zabezpečiť celkovú reštrukturalizáciu výrobného procesu a zabezpečiť výrobu jednotlivých komodít podľa potrieb trhu a zároveň posilniť konkurencieschopnosť lokálneho spracovateľského a potravinárskeho priemyslu a zvýšiť efektivitu všetkých výrobných faktorov.

Zameraním lesného hospodárstva je produkcia drevnej hmoty pri zachovaní a zveľadňovaní lesného ekosystému ako základného krajinného prvku v prírode a pri zvýšení ekonomickej hodnoty lesa prostredníctvom lepších postupov obhospodarovania. Pre ďalšie spracovanie drevnej hmoty a ostatných produktov lesa zvyšujúce ich pridanú hodnotu je nutné podporiť obstaranie strojov, zariadení, vybavenia a pod., ktoré priamo súvisia s predmetom podnikania v oblasti poľnohospodárstva, lesníctva, potravinárstva, vrátane stavebných prác súvisiacich s umiestnením obstaranej technológie.

Opatrenie reaguje na potrebu podpory podnikania a tvorby pracovných miest, vzhľadom na vysoký potenciál rozvoja odvetví v okrese.

Potenciálni nositelia projektov: podnikateľské subjekty.

Cieľové skupiny: kvalifikovaná pracovná sila, podniky v regióne.

Úloha A2.1: Podpora aktivít poľnohospodárskych podnikov a podnikov pôsobiacich v lesníctve, potravinárstve, ďalších odvetví a služieb.

Napr.:

- vytvoriť nové pracovné miesta,
- zvýšiť efektivitu rastlinnej a živočíšnej výroby a ostatnej poľnohospodárskej činnosti,
- zvýšiť konkurencieschopnosť podnikov,
- skvalitniť a rozšíriť produkciu podnikov.

4.1.7. Opatrenie A3: Podpora MSP v oblasti priemyselnej výroby a i.

Opatrenie A3 je zamerané na zvýšenie ekonomickej výkonnosti okresu Poltár a vytváranie pracovných príležitostí s uplatnením nových technológií do firiem, či už rozšírením existujúcej výroby alebo podporou vzniku nových subjektov.

Úlohou opatrenia je zabezpečiť udržateľný ekonomický rast v okrese a zvýšiť počet voľných pracovných miest, a zamedziť tak odlivu obyvateľstva v produktívnom veku z regiónu. V rámci podpory mikro, malých a stredných podnikov je nevyhnutné podporovať modernizáciu technologickej vybavenosti subjektov. Pre udržanie konkurencieschopnosti je nutné podporiť aktivity zamerané predovšetkým na modernizáciu existujúcej výroby, poskytovanie priestorov, rekonštrukčné projekty na vybudovanie adekvátnych priestorov pre začínajúcich a existujúcich mikro a malých podnikateľov, nákup strojov a technologických zariadení a nevyhnutné stavebné úpravy súvisiace s ich inštaláciou, ktoré budú prepojené s tvorbou nových pracovných miest v mestách, ale prioritne na vidieku.

Úlohy sú zamerané na podporu a celkové oživenie podnikov za účelom zvýšenia pridanej hodnoty výrobkov a poskytovaných služieb a zvýšenia konkurencieschopnosti podnikov.

Potenciálni nositelia projektov: mikro, malé a stredné podniky.

Cieľové skupiny: kvalifikovaná pracovná sila, podnikateľské subjekty.

Úloha A3.1: Podpora činnosti a zvýšenia konkurencieschopnosti podnikateľských subjektov.

Napr.:

- vytvoriť nové pracovné miesta,
- zvýšiť kvalitu výrobných činností, osobitne s vyššou pridanou hodnotou,
- vytvoriť podmienky na zväčšovanie kapacít pre mikro, malé a stredné podniky,
- podporiť konkurencieschopnosť mikro, malých a stredných podnikov so zameraním na tvorbu a udržanie pracovných miest,
- zabezpečiť udržateľný rast podnikov,
- podporiť vznik výroby a nových komodít.

4.2. Aktivita B: Cestovný ruch

4.2.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos

Cestovný ruch ako odvetvie v sebe integruje zabezpečenie zamestnanosti a ekonomickej aktivity obyvateľov v regióne, zlepšenie infraštruktúry aj zvýšenie atraktivity regiónu ako miesta pre život jeho obyvateľov aj návštevníkov. Všetky uvedené podmienky sú základom rozvoja udržateľného cestovného ruchu, ktorý efektívne zhodnocuje jeho komplexný vnútorný rozvojový potenciál s dôrazom na ekonomickú, sociálnu a environmentálnu udržateľnosť.

Z hľadiska ekonomickej aktivity zohrával región v minulosti významnú úlohu v odvetví sklárskej výroby, ktorá generovala zamestnanosť nie len v okrese Poltár, ale aj v okrese Lučenec a ďalších susedných okresoch (dnes najmenej rozvinutých regiónoch). Postupné utlmovanie aktivity v tomto odvetví priemyselnej výroby bolo jedným z rozhodujúcich negatív z hľadiska rozvoja (postupného úpadku) regiónu. Z pohľadu cestovného ruchu však stále ide o hodnotné industriálne dedičstvo s potenciálom pre tvorbu jedinečnej konkurenčnej výhody okresu na trhu cestovného ruchu. Vzhľadom na socio-ekonomickú situáciu v okrese aj stav infraštruktúry a ľudských zdrojov je však nevyhnutný komplexný rozvoj a riešenie nie len potrieb pri tvorbe ponuky pre návštevníkov, ale aj infraštruktúrnych potrieb a podmienok pre rozvoj nadväzujúcich odvetví.

Prínosom tejto aktivity nemá byť len zvýšenie priamej zamestnanosti v odvetví cestovného ruchu, ale aj vytvorenie podmienok pre tvorbu nových pracovných miest v oblastiach, ktoré ponúkajú zážitkové produkty/programy pre návštevníkov za účelom udržania a využitia prírodného a kultúrno-historického potenciálu regiónu.

4.2.2. Východisková situácia

Okres Poltár sa nachádza v Ipeľskom regióne cestovného ruchu, pričom ústrednú os rozvoja cestovného ruchu predstavuje rieka Ipeľ a na severe okresu Slovenské rudohorie.

V okrese Poltár je v porovnaní s ostatnými okresmi kraja cestovný ruch najmenej rozvinutý, napriek vhodnému prírodnému a kultúrno-historickému potenciálu.

Do vypuknutia pandémie COVID 19 zaznamenával cestovný ruch celoslovenský rast. Počet prenocovaní sa od roku 2014 zvyšoval v priemere o 10 % ročne. Počet prenocovaní v okrese dlhodobo klesal až do roku 2017, odkedy začal mierne medziročne stúpať. Prenocovania sú však v súčasnosti zanedbateľné (v roku 2019 to bolo 12 tis. prenocovaní, čo tvorí 0,6 % prenocovaní zrealizovaných v kraji).

V okrese Poltár sú spomedzi všetkých okresov kraja najmenej rozvinuté ubytovacie služby. V okrese sa v roku 2021 nachádzalo len 7 ubytovacích zariadení s kapacitou 221 lôžok (najmä v lokalite Kokava nad Rimavicou).

Nízky stupeň rozvoja služieb sa prejavuje aj na nízkej zamestnanosti v tomto odvetví. V tomto smere je ekonomika okresu Poltár veľmi nízko diverzifikovaná. Zamestnanosť v cestovnom ruchu (odvetviach, ktoré priamo súvisia s rozvojom cestovného ruchu - v ubytovacích a stravovacích službách, umení, zábave a rekreácii) sa na zamestnanosti v okrese podieľa v súčasnosti len jedným percentom, zatiaľ čo v kraji ako celku je tento podiel 3,6 %. V SR je podiel zamestnanosti v týchto odvetviach spolu na úrovni 3,8 %. Okres napriek významnému kultúrno-historickému a prírodnému potenciálu výrazne v tejto oblasti rozvoja zaostáva.

Pri systematickom prístupe k rozvoju cestovného ruchu a riešeniu všetkých potrieb (vrátane infraštruktúry a destinačného manažmentu a marketingu) sa predpokladá vytvorenie podmienok pre rozvoj podnikateľskej činnosti a zamestnanosti, rozvojom služieb nie len priamo v cestovnom ruchu, ale aj v nadväzných odvetviach v rámci postupného formovania dodávateľsko-odberateľských reťazcov.

4.2.3. Cieľová situácia

Rámcovým cieľom aktivity je „Zvýšiť príjmy z cestovného ruchu a zamestnanosť prostredníctvom rozvoja udržateľného cestovného ruchu“.

Cieľom je podporiť investície, nie len tie investície, ktoré vytvoria nové pracovné miesta v existujúcich a nových podnikoch a rozvojových projektoch, ale aj investície, ktoré vytvoria kvalitné podmienky pre rozvoj cestovného ruchu (t.j. v primárnej a sekundárnej infraštruktúre v destinačnom manažmente).

Podpora má prispieť nie len k rastu zamestnanosti, ale aj k vyrovnanejšej diverzifikácii ekonomiky, a to aj smerom k cestovnému ruchu a nadväzujúcim odvetviam, ktorých podiel na zamestnanosti v okrese je v súčasnosti pod úrovňou podielu týchto odvetví v SR a aj v kraji (len na úrovni necelého 1 % v porovnaní s 3,6 % podielom v kraji a 3,8 % podielom na zamestnanosti v SR). Tento rast zamestnanosti sa má realizovať prostredníctvom udržateľného využitia miestnych zdrojov (prírodných a kultúrno-historických atraktivít a ľudských zdrojov).

Ciele a aktivity v rozvoji cestovného ruchu priamo nadväzujú na koncepčné smerovanie okresu Poltár, ako súčasť destinácie Novohrad (okres Poltár, Lučenec, Veľký Krtíš), aj na návrh PHRSR BBSK 2021 - 2027

(v štádiu spracovania) a jeho strategického cieľa v prioritě Ekonomia. S cieľom dosiahnutia čo najväčších synergických efektov a zároveň dlhodobej udržateľnosti ponuky a služieb v cestovnom ruchu by sa projekty mali zameriavať na integráciu viacerých aktivít, tak aby prispeli k paralelnému rozvoju jednotlivých oblastí definovaných v PHRSR BBSK ako aj v pláne rozvoja.

4.2.4. Prehľad opatrení a úloh

Aktivita B: Cestovný ruch pozostáva zo štyroch opatrení, ktoré sa ďalej členia na úlohy.

- **Opatrenie B1: Tvorba ponuky v kultúrno-poznávacom, prírodnom a iných formách udržateľného cestovného ruchu (vrátane vidieckeho cestovného ruchu, agroturistiky a i.)**
 - Úloha B1.1: Tvorba ponuky v kultúrno-poznávacom cestovnom ruchu
 - Úloha B1.2: Tvorba ponuky zameranej na udržateľnosť významného prírodného dedičstva

- **Opatrenie B2: Vytváranie udržateľného zázemia a služieb pre pobyt návštevníkov**
 - Úloha B2.1: Zlepšenie dostupnosti/rozvoj služieb pre návštevníkov
 - Úloha B2.2: Tvorba udržateľného rekreačného a športového zázemia

- **Opatrenie B3: Rozvoj destinačného manažmentu a marketing**
 - Úloha B3.1: Sieťovanie a rozvoj destinačného manažmentu na regionálnej a lokálnej úrovni
 - Úloha B3.2: Realizácia destinačného marketingu

- **Opatrenie B4: Zlepšenie dostupnosti okresu, atraktivít a turistických bodov záujmu**
 - Úloha B4.1: Zlepšenie dostupnosti atraktivít a bodov záujmu prostredníctvom udržateľnej mobility
 - Úloha B4.2: Zlepšenie informačnej dostupnosti okresu, atraktivít a bodov záujmu pre návštevníka

4.2.5. Opatrenie B1: Tvorba ponuky v kultúrno-poznávacom, prírodnom a iných formách udržateľného cestovného ruchu (vrátane vidieckeho cestovného ruchu, agroturistiky a i.)

Opatrenie je zamerané na tvorbu destinačnej ponuky založenej na jedinečnom kultúrno-historickom a prírodnom potenciáli okresu a služieb s vysokou pridanou hodnotou pre návštevníka. Rozsah destinačnej ponuky závisí od technického stavu nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok a iných jedinečných atraktivít, ich vybavenia pre poskytovanie kvalitných zážitkových produktov aj zapojenia aktérov v územiach do tvorby ucelenej ponuky. Vo väčšine regiónov Slovenska, nie len v okrese Poltár, je nevyhovujúca aj vybavenosť a nízka pripravenosť objektov, lokalít a kultúrnych inštitúcií pre poskytovanie služieb návštevníkom (vrátane nízkeho stupňa inovatívnosti a využívania smart riešení v objektoch, ktoré sú pre návštevníkov v súčasnosti už sprístupnené, tých je však v okrese Poltár v súčasnosti minimum, preto je tieto aktivity potrebné realizovať súbežne s obnovou lokalít). Okres Poltár disponuje v oblasti kultúrneho dedičstva a histórie jedinečným a zatiaľ nevyužitým potenciálom pre rozvoj cestovného ruchu, nie len pre širšiu destináciu Novohrad, ale aj v rámci kraja, spojeným s tradíciou výroby skla a hrnčiarstva v regióne. So zámerom tvorby ucelenej destinačnej ponuky k tejto téme je aj príprava kultúrnej trasy a tématická trasa so zážitkovými produktami, ktoré patria do krajskej produktovej línie „Stopy dejín“.

Významné je uchovávanie aj iných remesiel a potenciál ich využitia priamo v destinačnej ponuke prostredníctvom zážitkových programov aj predajom lokálnych produktov návštevníkom (vytvárania odbytových miest ako doplnkovej aktivity k projektom). Tie tematicky patria do krajskej produktovej línie „regionálne“. Potenciál má aj vybudovaný Archeopark kyjatickej kultúry pod Striebornou horou ako moderného typu múzea.

Okres Poltár má veľmi dobrý potenciál aj pre aktivity a tvorbu jedinečných zážitkových programov spojených s spoznávaním a udržateľným využívaním prírodného dedičstva, napríklad s chovom včiel, pestovaním ovocia, starostlivosťou o staré odrody stromov (vrátane programov environmentálneho vzdelávania a iných formách udržateľného cestovného ruchu – vidieckom, agroturistike a i.), a na to nadväznú vytváranie odbytových miest lokálnej poľnohospodárskej a potravinárskej produkcie pre návštevníkov ako doplnkovej aktivity k projektom.

Opatrenie je zamerané na podporu realizácie aktivít spojených s:

- obnovou, rekonštrukciou a vybavením národných kultúrnych pamiatok, ostatných pamiatkovo chránených objektov, historických budov (miestnych pamätihodností), revitalizáciu historických parkov, záhrad, pietnych miest a iných lokalít kultúrneho a prírodného dedičstva priamo využiteľných v produkte kultúrno-poznávacieho cestovného ruchu a zároveň pri rozvoji zázemia pre pobyt návštevníkov,
- tvorbou zážitkových programov zameraných na spoznávanie týchto významných lokalít s aktívnym zapojením návštevníka, aj ako súčasť tematických múzeí a expozícií s cieľom zvýšenia interaktivity a prezentácie prostredníctvom technologických prvkov.

Zároveň by malo opatrenie prispieť aj k tvorbe pracovných miest pre znevýhodnené skupiny na trhu práce, vrátane generácie 55 + prostredníctvom dlhodobu udržateľných pracovných príležitostí v činnostiach, ktorým sa v súčasnosti venujú len vo voľnom čase a prispievajú k uchovávaniu kultúrneho dedičstva (najmä remeslá).

Potenciálni nositelia projektov: samosprávy, krajské a oblastné organizácie cestovného ruchu, kultúrne inštitúcie, neziskové organizácie, školy, inštitúcie v oblasti ochrany prírody.

Cieľové skupiny: obyvatelia, domáci a zahraniční návštevníci, kvalifikovaná pracovná sila, podnikateľské subjekty v cestovnom ruchu a v nadväzujúcich odvetviach.

Úloha B1.1: Tvorba ponuky v kultúrno-poznávacom cestovnom ruchu.

Napr.:

- vytvoriť ucelenú a konkurencieschopnú ponuku v kultúrno-poznávacom cestovnom ruchu založenú na histórii sklárstva a hrnčiarstva, ale aj na iných nosných témach,
- zlepšiť stavebno-technický stav národných kultúrnych pamiatok a ostatných pamiatkovo chránených objektov a historických budov.

Úloha B1.2: Tvorba ponuky zameranej na udržateľnosť významného prírodného dedičstva.

Napr.:

- vytvoriť ucelenú a konkurencieschopnú ponuku v prírodnom cestovnom ruchu založenú na prepojení so silným potenciálom regionálnej poľnohospodárskej produkcie a podpore biodiverzity,
- sprístupniť turistické lokality a body záujmu,
- zlepšiť udržateľnú mobilitu a dostupnosť prírodných aktivít regiónu.

4.2.6. Opatrenie B2: Vytváranie udržateľného zázemia a služieb pre pobyt návštevníkov

Úlohy v opatrení B2 majú smerovať k podpore rastu výkonnosti v cestovnom ruchu (prenocovaní - rozvoj pobytového cestovného ruchu) prostredníctvom zlepšenia dostupnosti služieb pre návštevníkov, ale zároveň kvalitného a udržateľného zázemia pre ich pobyt a rekreáciu.

Ako bolo spomínané vyššie, v okrese Poltár je osobitne nevyhnutná potreba rozvoja služieb (vrátane ubytovacích), ktoré vytvárajú základné predpoklady pre pobyt návštevníka v okrese a aj ďalšiu spotrebu. Na Slovensku, ale aj v zahraničí, sa zvyšuje popularita cykloturistiky ako aktivity návštevníkov aj jednoduchých výletníkov. Prispieva k tomu aj trend využívania elektrických bicyklov. Zvyšujú sa nároky návštevníkov na pobyt v destináciách a možnosti vykonávania cykloturistiky, napojenie centier rozvoja prostredníctvom cykloturistických trás. Poltár patrí medzi okresy s nízkou hustotou cykloturistických trás v kraji. Podstatné je aj vybudovanie cyklochodníka v rámci Ipeľskej cyklomagistrály, ktoré umožní prepojenie na sieť medzinárodných diaľkových trás Eurovelo, vybudovanie cyklotrasy medzi Rimavskou Sobotou a Poltárom a budovanie iných lokálnych cykloturistických trás v súlade so zásadami ochrany prírody pre rôzne cieľové skupiny návštevníkov.

V okrese Poltár je nevyhnutné:

- rozvíjať nové a existujúce cykloturistické trasy, doplnkovú infraštruktúru a služby tak, aby boli dlhodobo udržateľné a mali vysokú kvalitu,
- strategicky plánovať rozvoj cykloturistiky (budovanie nových a obnova existujúcich trás) tak, aby boli na bicykli dostupné kľúčové turistické body záujmu (zokruhovanie cyklotrás a podpora tvorby produktov cestovného ruchu).

Zaostávanie okresu Poltár sa podpísalo na zanedbanosti zázemia obcí a centier rozvoja, ktoré musia byť obnovené ako atraktívne miesta pre pobyt návštevníka „ruka v ruke“ pri rozvoji služieb, pretože aj zastavané územia obcí tvoria priestor pre oddych a rekreáciu návštevníkov. Vedľajším cieľom je vytváranie kvalitných podmienok pre život obyvateľov a zlepšovanie dostupnosti služieb aj pre túto cieľovú skupinu, čím táto priorita v rozvoji udržateľného cestovného ruchu priamo prispieva aj k rastu kvality života v okrese.

V súvislosti s podporou tvorby nových pracovných miest je potrebné zamerať sa na rozvoj udržateľných služieb a projektov, ktoré integrujú poskytovanie viacerých služieb pre návštevníkov (napr. ubytovacích služieb turistickej kategórie, návštevníckeho servisu, doplnkových služieb v cykloturistike v nadväznosti na rozvoj cykloturistických trás a iné), t.j. projektov, ktoré prostredníctvom komerčných služieb zabezpečujú udržateľnosť aj takých služieb, ktoré priamo negenerujú príjmy, ale sú nevyhnutné pre rozvoj cestovného ruchu (napríklad uvedeného návštevníckeho servisu a pod.).

Potenciálni nositelia projektov: samosprávy, krajské a oblastné organizácie cestovného ruchu, občianske združenia a neziskové organizácie, podnikateľské subjekty, školy, kultúrne inštitúcie, inštitúcie v oblasti ochrany prírody.

Cieľové skupiny: obyvatelia, domáci a zahraniční návštevníci, pracovná sila v regióne, študenti a absolventi, podnikateľské subjekty v cestovnom ruchu a nadväzujúcich odvetviach, samosprávy, inštitúcie v oblasti ochrany prírody.

Úloha B2.1: Zlepšenie dostupnosti/rozvoj služieb pre návštevníkov.

Napr.:

- zvýšiť výkonnosť okresu v cestovnom ruchu (príjmov z cestovného ruchu),
- podporiť rast počtu návštevníkov a prenocovaní,
- vytvoriť nové pracovné miesta v cestovnom ruchu aj v nadväzných odvetviach.

Úloha B2.2: Tvorba udržateľného rekreačného a športového zázemia.

Napr.:

- vytvoriť ponuku pre aktívne trávenie voľného času návštevníkov s príspevkom k predĺžovaniu pobytu v regióne (komplexný rozvoj cykloturistiky, trás a doplnkovej infraštruktúry),
- zvýšiť kvalitu (atraktivita a funkčnosť) rekreačného zázemia pre pobyt návštevníkov s ohľadom na udržateľný prírodný turizmus.

4.2.7. Opatrenie B3: Rozvoj destinačného manažmentu a marketing

Sieťovanie aktérov je kľúčovým pilierom pre tvorbu ucelenej a konkurencieschopnej ponuky okresu Poltár. Táto priorita je jednou z kľúčových pre oblasť udržateľného cestovného ruchu. Organizácie v destinačnom manažmente koordinujú rozvoj priamo na lokálnej úrovni tak, aby boli všetky ostatné podmienky a predpoklady udržateľného rozvoja (ostatné aktivity a navrhnuté opatrenia) naplnené. V okrese Poltár je vzhľadom na nízky stupeň rozvoja nevyhnutné sieťovanie nielen aktérov v rozvoji cestovného ruchu a poskytovateľov služieb, ale aj vzdelávacích, kultúrnych a iných inštitúcií. Tieto aktivity už v súčasnosti v okrese Poltár v rámci svojich možností realizuje Oblastná organizácia cestovného ruchu Turistický Novohrad a Podpoľanie, ktorej úlohou je okrem rozvoja na lokálnej úrovni aj prepájanie a vytváranie komplexnej a synergetickej ponuky troch okresov (Poltár, Lučenec a Veľký Krtíš). Je zriadená podľa zákona č. 91/2010 o podpore cestovného ruchu práve za účelom plnenia aktivít v oblasti destinačného manažmentu a marketingu.

Opatrenie je zamerané na:

- prehľbovanie existujúcich a rozvoj nových strategických partnerstiev v destinačnom manažmente a rozvojových aktivitách na regionálnej a lokálnej úrovni,
- zvyšovanie povedomia odbornej a laickej verejnosti o význame rozvoja udržateľného cestovného ruchu aj prostredníctvom princípov destinačného manažmentu,
- zavádzanie inovatívnych modelov spolupráce a financovania pri realizácii rozvojových potrieb destinácie,
- monitoring a hodnotenie dát potrebných na strategické a operatívne rozhodovanie v cestovnom ruchu a regionálnom rozvoji.

Opatrenie síce nepriamo, ale významne, prispieva k rozvoju kvalifikovanej pracovnej sily a zamestnanosti v cestovnom ruchu, ale aj v nadväzných odvetviach a to tým, že prepája aktérov a na princípe vytvárania „klastra“ rozvíja horizontálnu aj vertikálnu spoluprácu medzi odvetviami aj rôznymi skupinami aktérov vo všetkých sektoroch.

Ďalšou úlohou v rámci opatrenia je formovanie imidžu a značky destinácie, komunikačné a iné s tým súvisiace aktivity, ktoré sú nevyhnutnou „koncovkou“ pre umiestnenie ponuky na trhu cestovného ruchu (označované často aj ako „spropagovanie regiónu“, ktoré už ale v súčasných podmienkach nie je len o tvorbe a tlači propagačných materiálov, ale komplexnom marketingovom manažmente, ktorý zahŕňa moderné digitálne formy). Cieľom je tvorba ucelenej a komplexnej destinačnej ponuky atraktivít okresu Poltár, ako súčasť ponuky destinácie Novohrad a naviazanie na produktový marketing v turistickej destinácii kraja s názvom „Dobrý kraj“.

Potenciálni nositelia projektov: oblastná organizácia cestovného ruchu Turistický Novohrad a Podpoľanie, ďalšie organizácie pôsobiace v oblasti cestovného ruchu.

Cieľové skupiny: podnikateľské subjekty v cestovnom ruchu a nadväzných odvetviach, samosprávy, neziskové organizácie, školy, kultúrne inštitúcie, organizácie v oblasti ochrany prírody a iné organizácie zapojené do tvorby ponuky, miestne obyvateľstvo, pracovná sila, návštevníci regiónu.

Úloha B3.1: Siet'ovanie a rozvoj destinačného manažmentu na regionálnej a lokálnej úrovni.

Napr.:

- rozvíjať a prehľbovať existujúce partnerstvá, vrátane medzisektorových spoluprác, ktoré udržateľne rozvíjajú potenciál okresu,
- zvýšiť zapojenie miestnych obyvateľov a komún do rozvoja a aktivít v regióne,
- vytvoriť ucelenú a komplexnú destinačnú ponuku atraktivít okresu Poltár ako súčasť ponuky destinácie Novohrad.

Úloha B3.2: Realizácia destinačného marketingu.

Napr.:

- zavedenie a uplatňovanie marketingového manažmentu v okrese Poltár ako súčasť destinácie Novohrad,
- rast povedomia návštevníkov o regióne a jeho ponuke, rast počtu návštevníkov.

4.2.8. Opatrenie B4: Zlepšenie dostupnosti okresu, atraktivít a turistických bodov záujmu

Dostupnosť je základným predpokladom prilákania návštevníka do okresu Poltár. Je problémovou oblasťou viacerých území kraja, ale osobitne okresov v jeho južnej časti (vrátane okresu Poltár), čo súvisí aj s ich horším napojením, nie len verejnou, ale aj osobnou automobilovou dopravou po cestách I. triedy.

Opatrenie je zamerané na:

- zlepšenie dostupnosti okresu a mobility návštevníkov okresu Poltár ako súčasť destinácie Novohrad, prostredníctvom cyklistických komunikácií medzinárodného významu (prepojenie mesta Poltár a Lučenec),
- zlepšenie stavu verejnej infraštruktúry pri/vedúcej k turistickým bodom záujmu (chodníky, parkoviská, hygienické zariadenia a i.),
- napojenie centier rozvoja na existujúcu sieť verejnej dopravy vrátane zohľadnenia potrieb návštevníkov (vybavenia dopravných prostriedkov a pod.),
- zlepšenie informačnej dostupnosti prostredníctvom vybudovania širokopásmového internetu v obciach (ako základného predpokladu), vytvárania informačnej infraštruktúry atraktivít a bodov záujmu (navigačných prvkov aj komplexného turistického informačného navigačného systému), infraštruktúry pre poskytovanie informačného servisu v centrách rozvoja a rekreácie (turistických informačných centier alebo inej formy základného návštevníckeho servisu ako doplnkovej aktivity k službám pre návštevníkov, tak aby bola táto služba udržateľná).

Potenciálni nositelia projektov: samosprávy, oblasťná organizácia cestovného ruchu Turistický Novohrad a Podpoľanie, ďalšie organizácie pôsobiace v oblasti cestovného ruchu.

Cieľové skupiny: obyvatelia regiónu, domáci a zahraniční návštevníci, samosprávy, podnikateľské subjekty v cestovnom ruchu a nadväzných odvetviach, iní zamestnávateľi a subjekty, neziskové organizácie a iné organizácie zapojené do tvorby ponuky.

Úloha B4.1: Zlepšenie dostupnosti atraktivít a bodov záujmu prostredníctvom udržateľnej mobility.

Napr.:

- zlepšiť stav infraštruktúry pri turistických bodoch záujmu a pripravenosti verejnej infraštruktúry na rozvoj cestovného ruchu,

- zvýšiť počet domácich, ale aj zahraničných návštevníkov najmä prostredníctvom prepojenia na európsku sieť cyklotrás.

Úloha B4.2: Zlepšenie informačnej dostupnosti okresu, atraktivít a bodov záujmu pre návštevníka.

Napr.:

- zlepšiť informačnú dostupnosť okresu Poltár ako súčasť destinácie Novohrad a jeho atraktivít a bodov záujmu.

4.3. Aktivita C: Sociálna ekonomika a služby pre ľudí

4.3.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos

Okres Poltár dosahuje dlhodobo najvyššiu mieru evidovanej nezamestnanosti nielen v rámci kraja, ale aj na Slovensku. Za posledných dvadsať rokov dosahovala viac ako dvojnásobok slovenského priemeru.

Spomedzi okresov kraja má jeden z najvyšších podielov dlhodobo evidovaných UoZ. Z celkového počtu UoZ patrí do skupiny dlhodobo nezamestnaných občanov až 45 %, pričom podiel UoZ s nedokončeným základným vzdelaním a ukončeným základným vzdelaním tvorí 31 % UoZ.

Aktivita sociálna ekonomika je zameraná na zvýšenie zamestnanosti znevýhodnených a zraniteľných osôb a ich uplatniteľnosti na trhu práce - zvýšenie ich motivácie pracovať, pracovných návykov ako aj kvalifikácie.

Kľúčovým predpokladom pre rozvoj sociálnej ekonomiky v okrese je vytvorenie vhodných podmienok pre vznik registrovaných sociálnych podnikov a rozširovanie ich podnikateľskej činnosti s dôrazom na udržateľnosť a konkurencieschopnosť podnikov a vytvorenie podmienok pre zvyšovanie kvalifikácie a odborných zručností v závislosti od potreby podniku.

Prínosom aktivity je znížená miera počtu nezamestnaných osôb zo znevýhodnených a zraniteľných skupín, zvýšená miera uplatniteľnosti týchto osôb na pracovnom trhu a prinavrátenie kvality života a sociálneho statusu.

Druhá časť aktivity „služby pre ľudí“ je zameraná na rozvoj verejných služieb v oblasti sociálnych služieb a zdravotníctva.

Sociálne služby sú v okrese Poltár zabezpečené kapacitne nedostatočne, nakoľko dochádza k odlivu ľudí v produktívnom veku za prácou mimo okres Poltár alebo do zahraničia, obyvateľstvo v okrese starne, preto je nutné kapacity rozširovať.

Zdravotná starostlivosť je obyvateľom z časti zabezpečená prostredníctvom poskytovateľov zdravotnej starostlivosti v poliklinike Poltár a v okolitých obciach. Stále však chýba mnoho odborných ambulancií, za ktorými ľudia musia cestovať do iných okresov s dlhou čakacou dobou na vyšetrenie. Veľká časť odborných vyšetrení je vykonávaná len v okolitých okresoch, pričom úmrtnosť na kardiovaskulárne choroby a nádorové ochorenia sa u obyvateľov okresu Poltár naďalej zvyšuje. Takisto počas pandémie Covid 19, kedy bol okres Poltár dlhodobo zaradený medzi najpostihnuteľnejšie okresy SR z pohľadu chorobnosti je potrebné prijať rozsiahle opatrenia na zlepšenie celkového zdravia populácie.

4.3.2. Východisková situácia

Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Poltár je na úrovni 12 % (údaj z 31.12.2021). Okres dosiahol tretiu najvyššiu mieru nezamestnanosti v rámci kraja, aj napriek tomu, že disponibilný počet UoZ klesol ku koncu roka 2021 na hodnotu 1 246, čo bola v sledovanom období pred nástupom pandémie COVID-19 výrazne najnižšia

hodnota za obdobie posledných 10 rokov. Miera nezamestnanosti v okrese Poltár je však dlhodobo výrazne nad slovenským priemerom. V období posledných dvadsiatich rokov dosahovala viac ako dvoj- až trojnásobok slovenského priemeru.

Medzi hlavné príčiny vysokej miery nezamestnanosti v okrese patrí nedostatočne rozvinutá technická a dopravná infraštruktúra, ale aj nevhodná kvalifikácia pracovnej sily a nedostatočne rozvinutá štruktúra vzdelávacích inštitúcií v kontexte celoživotného vzdelávania, odchod mladej kvalifikovanej sily z okresu, nedostatočne diverzifikovaná miestna ekonomika a nedostatočne využívané miestne zdroje.

Okres Poltár má spomedzi okresov kraja jeden z najvyšších podielov dlhodobo evidovaných UoZ. Z celkového počtu UoZ patrí do skupiny dlhodobo nezamestnaných občanov až 45 %.

Najväčší podiel UoZ z celkového počtu UoZ tvorí skupina obyvateľov so stredným odborným a úplne stredným odborným a stredným všeobecným vzdelaním, teda 876 UoZ, čo predstavuje 63 %. Významne zastúpená je aj skupina UoZ s neukončeným základným vzdelaním a ukončeným základným vzdelaním – 431, čo tvorí 31 %. Podiel UoZ s vysokoškolským vzdelaním tvorí 4,8 %, čo je 66 UoZ.

Počet podnikov v okrese za posledných 10 rokov vzrástol 2,5 - násobne, zo 162 v roku 2011 na 385 v roku 2021. Počet živnostníkov počas sledovaného obdobia klesol o 17 % z 980 v roku 2011 na 809 v roku 2021, čo zodpovedá celoslovenskému trendu.

Okres Poltár je jediný okres v kraji, do ktorého už dlhodobo neplynú žiadne priame zahraničné investície.

Sociálne služby sú v okrese Poltár zabezpečené kapacitne nedostatočne, nakoľko dochádza k odlivu ľudí v produktívnom veku za prácou mimo okres Poltár alebo do zahraničia, obyvateľstvo v okrese starne, je nutné kapacity rozširovať. V zariadeniach sociálnych služieb je k dispozícii 163 miest pobytovou formou a 3 miesta ambulatnou formou. Z hľadiska počtu poskytovateľov, ktorí poskytujú jednotlivé druhy sociálnych služieb, najvyššie zastúpenie majú opatrovateľské služby, ktoré poskytuje 9 poskytovateľov.

V rámci okresu Mesto Poltár poskytuje sociálne služby v Zariadení sociálnych služieb v Poltári, ktoré poskytuje 24 hodinovú celoročnú starostlivosť o seniorov a opatrovateľskú službu. Kapacita zariadenia je 44 klientov - Zariadenie pre seniorov 32 klientov a Zariadenie opatrovateľskej služby 12 klientov. V mestskej časti Slaná Lehota je poskytovaná starostlivosť pre seniorov v Domove sociálnych služieb Tília s kapacitou 26 osôb. Starostlivosť o seniorov a dospelých ľudí s mentálnym znevýhodnením a opatrovanie v domácom prostredí pre 29 klientov poskytuje Diakonické združenie Betánia v Kalinove. V obci Málinec sa nachádza Integrované sociálne centrum, ktorého zriaďovateľom je Mikroregión Hornohrad. Zariadenie pre seniorov a domov sociálnych služieb sa nachádza aj v obci Sušany, ktorého zriaďovateľom je BBSK, poskytuje svoje služby pre 49 klientov. V okrese sú zriadené 4 komunitné centrá a v niektorých obciach pôsobia terénni sociálni pracovníci. Na ÚPSVaR Lučenec, pracovisko Poltár pôsobí referát sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Zdravotná starostlivosť obyvateľov okresu je zabezpečená prostredníctvom poskytovateľov zdravotnej starostlivosti v meste Poltár a v obciach Málinec, Cinobaňa, Kalinovo, Kokava nad Rimavicou a Hrnčiarске Zaluzhany. V poliklinike v Poltári sídlia všeobecní a odborní lekári. Väčšina odborných vyšetrení je vykonávaná v susedných okresných mestách Lučenec a Rimavská Sobota. V okrese dlhodobo chýbajú služby rehabilitácie za ktorými musia obyvatelia cestovať do susedných okresov.

4.3.3. Cieľová situácia

Aktivita Sociálna ekonomika a služby pre ľudí je zameraná na vznik a rozširovanie podnikateľskej činnosti formou registrovaných sociálnych podnikov, všeobecných a odborných ambulancií, rehabilitácie, zariadení sociálnych služieb, zvyšovania ich konkurencieschopnosti, zvýšenie zamestnanosti znevýhodnených a zraniteľných osôb a ich uplatniteľnosti na trhu práce - zvýšenie ich motivácie pracovať, pracovných návykov

ako aj kvalifikácie (rekvalifikačné kurzy prebiehajúce priamo v podniku). V oblasti poskytovania zdravotníckych a sociálnych služieb je aktivita zameraná na zlepšenie dostupnosti a rozšírenie služieb ako aj zvyšovanie kvality všeobecnej a odbornej zdravotnej starostlivosti občanom okresu Poltár, zvýšenie kapacít sociálnych služieb rozšírením a skvalitnením siete sociálnych služieb dennou a pobytovou formou.

4.3.4. Prehľad opatrení a úloh

Aktivita C: Sociálna ekonomika a služby pre ľudí pozostáva z opatrení, ktoré sa ďalej členia na úlohy.

- **Opatrenie C1: Vytváranie podmienok pre zamestnávanie znevýhodnených a zraniteľných osôb**
 - Úloha C1.1: Vytvorenie pracovných miest pre znevýhodnené a zraniteľné skupiny
 - Úloha C1.2: Zvýšenie motivácie a kvalifikácie znevýhodnených a zraniteľných skupín a ich uplatniteľnosti na trhu práce
- **Opatrenie C2: Zlepšenie dostupnosti kvalitnej zdravotnej starostlivosti a služieb podporujúcich udržanie a zvýšenie kvality zdravia obyvateľov**
 - Úloha C2.1: Zlepšenie stavu a modernizácia stredísk a ďalších zdravotníckych služieb
 - Úloha C2.2: Rozšírenie poskytovaných služieb a zdravotných výkonov zameraných na zlepšenie zdravotného stavu obyvateľov okresu Poltár
- **Opatrenie C3: Zvýšenie kapacít ZSS a rozšírenie ponuky poskytovaných sociálnych služieb**
 - Úloha C3.1: Dobudovanie, rozšírenie a obnova siete sociálnych služieb

4.3.5. Opatrenie C1: Vytváranie podmienok pre zamestnávanie znevýhodnených a zraniteľných osôb

Opatrenie aktivity C1 sa sústreďí najmä na vytváranie motivujúcich podmienok pre vznik a rozširovanie činnosti registrovaných sociálnych podnikov, ktoré vytvoria nové pracovné miesta najmä pre znevýhodnené a zraniteľné osôby. V tejto oblasti je potrebné sociálnym podnikom poskytnúť finančné stimuly na investície do materiálno-technického vybavenia prevádzok ako aj investícií do stavieb (vznik a rekonštrukcia priestorov prevádzky). Opatrenie tak prispieva k zvýšeniu produkcie podnikov, inovatívnosti výrobkov a procesov a najmä k zvýšeniu konkurencieschopnosti podnikov.

Vytvorené pracovné miesta znižujú počty dlhodobo nezamestnaných osôb na trhu práce a zároveň sa zameriavajú na zvyšovanie vzdelanostnej úrovne a kvalifikácie zamestnancov, ako aj UoZ, čím vytvárajú predpoklady pre ich lepšie uplatnenie na trhu práce. Opatrenie nepriamo prispieva tak k vyššej kvalite ich života, opätovnému začleneniu do spoločnosti, či získaniu finančnej autonómie a stability. Zaradenie sa do pracovného života a začlenenie zamestnancov do reálneho života, značne ovplyvní nielen ich samotných, ale aj ich rodiny. Zároveň to bude pôsobiť na okolie motivačne, či už pre ďalších podnikateľov z okolia vytvárať pozície pre znevýhodnených UoZ, ako aj členov týchto skupín k vyhľadávaniu pracovných príležitostí.

Potenciálni nositelia projektov: registrované sociálne podniky, stredné odborné školy, mimovládne neziskové organizácie, MSP.

Cieľové skupiny: registrované sociálne podniky, UoZ - znevýhodnené a zraniteľné osoby.

Úloha C1.1: Vytvorenie pracovných miest pre znevýhodnené a zraniteľné skupiny.

Napr.:

- vytvoriť podmienky pre rozširovanie podnikateľskej činnosti,
- znížiť mieru nezamestnaných zo skupín znevýhodnených a zraniteľných osôb,
- zvýšiť konkurencieschopnosť registrovaných sociálnych podnikov.

Úloha C1.2: Zvýšenie motivácie a kvalifikácie znevýhodnených a zraniteľných skupín a ich uplatniteľnosti na trhu práce.

Napr.:

- podporiť zamestnanosť/zamestnateľnosť,
- zvýšiť motiváciu a kvalifikáciu znevýhodnených a zraniteľných skupín,
- podporiť osobnostný rozvoj, zvýšiť kvalitu života a sociálny status.

4.3.6. Opatrenie C2: Zlepšenie dostupnosti kvalitnej zdravotnej starostlivosti a služieb podporujúcich udržanie a zvýšenie kvality zdravia obyvateľov

Opatrenie aktivity C2 je zamerané na podporu modernizácie a rozširovanie poskytovaných zdravotníckych služieb v zdravotníckych centrách v rámci okresnej siete centier integrovanej zdravotnej starostlivosti v obciach s vysokou mierou nezamestnanosti a zdravotným rizikom. Centrá budú integrovať funkciu zdravotnej starostlivosti a podpory zdravia a budú zriadené v súlade so zámermi Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky. Podpora zdravia je hlavným prispievateľom na komunálnej, regionálnej a národnej úrovni, ktoré sa zameriavajú na zdravie a sociálne nerovnosti prostredníctvom opatrení zameraných na sociálne determinanty zdravia. Udržanie a zvýšenie kvality zdravia, prevencia chorôb a znižovanie nerovností v oblasti zdravia občanov prostredníctvom služieb podporujúcich zdravie vedú k širšiemu prosperu pre spoločnosť, vrátane ekonomického prosperu.

Potenciálni nositelia projektov: mesto Poltár a obce okresu Poltár, subjekty územnej spolupráce a iné právnické osoby.

Cieľové skupiny: užívatelia zdravotníckych služieb.

Úloha C2.1: Zlepšenie stavu a modernizácia stredísk a ďalších zdravotníckych služieb.

Napr.:

- zlepšiť stav a modernizovať strediská zdravotnej starostlivosti,
- rozšíriť poskytované služby a zdravotné výkony v okrese Poltár,
- poskytnúť služby ambulancie fyziatrie, balneológie a liečebnej rehabilitácie.

Úloha C2.2: Rozšírenie poskytovaných služieb a zdravotných výkonov zameraných na zlepšenie zdravotného stavu obyvateľov okresu Poltár.

- Napr.:
- stabilizovať a zlepšiť zdravotný stav obyvateľov okresu Poltár,
- podporiť zdravie zameraním na prevenciu ochorení.

4.3.7. Opatrenie C3: Zvýšenie kapacít ZSS a rozšírenie ponuky poskytovaných sociálnych služieb

Opatrenie C3 má zabezpečiť sociálnu pomoc zodpovedajúcu potrebám fyzickej osoby so zohľadnením jej potrieb, prirodzených vzťahov a rodiny, vybudovanie dôverných vzťahov a individuálny prístup ku klientom a klientkam a poskytovanie sociálnych služieb seniorom na riešenie nepriaznivej situácie z dôvodu nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku. Zámerom je dobudovať a rozšíriť nedostatkové sociálne služby, skrátiť dlhé čakacie doby a poradovníky v zariadeniach s celoročnou pobytovou formou a tým zabezpečiť ľahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám. Zvýšením kapacít ZSS sa zabezpečí poskytovanie kvalitných sociálnych služieb seniorom, ktorí sú odkázaní na pomoc iných fyzických osôb v súlade so základnými ľudskými právami a slobodami, prirodzenou ľudskou dôstojnosťou a podporou zmysluplného a čo najsamostatnejšieho života a taktiež k lepšej sociálnej a životnej situácii občanov – seniorov v okrese Poltár prostredníctvom vytvorenia vhodných priestorových podmienok pre poskytovanie sociálnych služieb.

Potenciálni nositelia projektov: mesto Poltár a obce okresu Poltár, subjekty územnej spolupráce a iné právnické osoby.

Cieľové skupiny: klienti zariadení sociálnych služieb.

Úloha C3.1: Dobudovanie, rozšírenie a obnova siete sociálnych služieb.

Napr.:

- rozšíriť kapacity DSS, denných stacionárov a i.,
- zabezpečiť prístup k efektívnym a kvalitnejším službám,
- vytvoriť zázemie a podporiť vznik nových sociálnych služieb – podporné služby – odľahčovacia služby, jedáleň, práčovňa a i.

4.4. Aktivita D: Vzdelávanie a rozvoj ľudských zdrojov

4.4.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos

Okres Poltár je charakteristický vysokou mierou nezamestnanosti. Medzi hlavné príčiny vysokej miery nezamestnanosti v okrese patrí nedostatočne rozvinutá technická a dopravná infraštruktúra, ale aj nevhodná kvalifikácia pracovnej sily a nedostatočne rozvinutá štruktúra vzdelávacích inštitúcií v kontexte celoživotného vzdelávania, odchod mladej kvalifikovanej sily z okresu, nedostatočne diverzifikovaná miestna ekonomika a nedostatočne využívané miestne zdroje.

Vzdelanie je jednou z možností, ako si na pracovnom trhu zaistiť lepšie pracovné možnosti, príjmy, nižšiu možnosť straty zamestnania, či nižšiu mieru ohrozenia dlhodobou nezamestnanosťou.

Aktivita D: Vzdelávanie a rozvoj ľudských zdrojov je zameraná na zvýšenie kvality vzdelávania, posilnenie a modernizáciu existujúcej vzdelávacej infraštruktúry na úrovni okresu, aby bola schopná flexibilne a kvalitne reagovať na regionálne potreby trhu práce s ohľadom na špecifiká disponibilnej pracovnej sily a UoZ.

Kľúčovým predpokladom rozvoja ľudských zdrojov je celkové zvyšovanie úrovne vzdelávania a prípravy pre trh práce, osobitne v prípade najmenej kvalifikovaných osôb a vzdelávajúcich sa osôb zo znevýhodneného prostredia, zabezpečiť kvalitu výsledkov vzdelávania, posilniť rozvíjanie základných zručností, znížiť počet mladých ľudí, ktorí predčasne ukončujú školskú dochádzku, zvýšiť účasť dospelých na ďalšom vzdelávaní a odbornej príprave a zabezpečiť ponuku vzdelávania a odbornej prípravy pre trh práce zodpovedajúcu perspektívnym pracovným príležitostiam.

4.4.2. Východisková situácia

Školská infraštruktúra je zastúpená sieťou materských, základných škôl a jednej strednej školy. V okrese Poltár bolo k 15.09.2021 spolu 11 materských škôl, v ktorých je prijatých 511 detí a 10 základných škôl, ktoré navštevuje 1538 žiakov. V okrese je jedna stredná odborná škola - Spojená škola Poltár, ktorá disponuje vlastným internátom a navštevovalo ju 190 žiakov. Vo všetkých školách je možnosť stravovania v školských jedálňach. Pri základných školách pôsobia školské kluby. Sídli tu jedna základná umelecká škola Poltár, ktorú navštevuje 460 žiakov.

Spojenná škola je jediná stredná škola v okrese Poltár a poskytuje vzdelávanie v nasledovných učebných a študijných odboroch:

1) učebné odbory:

- dvojročné: lesná výroba, poľnohospodárska výroba, potravinárska výroba, výroba úžitkového skla,
- trojročné: mechanizátor lesnej výroby, mechanik opravár – lesné stroje a zariadenia, agromechanizátor, opravár, poľnohospodár – mechanizácia, poľnohospodár – farmárstvo, poľnohospodár – služby, stolár, chovateľ, chov oviec, hostinský, hostinská, cukrár, pekár, cukrár – pekár, operátor sklárskej výroby – maliar skla a keramiky, operátor sklárskej výroby – obsluha sklárskych automatov, operátor sklárskej výroby – úprava a zošľachtovanie skla, operátor sklárskej výroby – brúsenie skla.

2) študijné odbory:

- štvorročné štúdium: chemická informatika, agropodnikanie – agroturistika,
- nadstavbové štúdium: lesné hospodárstvo, poľnohospodárstvo, mechanizácia poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, potravinárska výroba – pekárska a cukrárska výroba, sklársky a keramický priemysel.

Okrem uvedených zariadení v meste Poltár pôsobí aj elokované pracovisko Centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie v Lučenci a Súkromné centrum špeciálno-pedagogického poradenstva. V Poltári je zriadené Centrum prvého kontaktu pre podnikateľov, ktoré je vzdelávacou a poradenskou inštitúciou pre začínajúcich podnikateľov.

Na všetkých druhoch škôl došlo k zníženiu počtu žiakov v roku 2020/2021 oproti školskému roku 2016/2017. Z dôvodu narastajúceho počtu detí v predškolskom veku a zvýšeného záujmu o umiestňovanie detí v materských školách je potreba rozšírenia kapacít materských škôl, kde je kapacita nepostačujúca.

Z hľadiska uplatnenia absolventov na trhu práce je situácia v okrese Poltár porovnateľná s národným trendom. Najväčší podiel UoZ z celkového počtu UoZ tvorí skupina obyvateľov so stredným odborným a úplne stredným odborným a stredným všeobecným vzdelaním, teda 876 UoZ, čo predstavuje 63 %. Významne zastúpená je aj skupina UoZ s neukončeným základným vzdelaním a ukončeným základným vzdelaním – 431, čo tvorí 31 %. Podiel UoZ s vysokoškolským vzdelaním tvorí 4,8 %, čo je 66 UoZ.

Okres Poltár je charakteristický vysokou mierou nezamestnanosti. Odhliadnuc od základných faktorov vysokej miery nezamestnanosti v okrese Poltár, za ktoré sú považované nedostatočne rozvinutá technická a dopravná infraštruktúra, nevhodná kvalifikácia pracovnej sily, nedostatočne rozvinutá štruktúra vzdelávacích inštitúcií v kontexte celoživotného vzdelávania, odchod mladej kvalifikovanej sily z okresu, je ďalším významným faktorom úpadok poľnohospodárstva. Poľnohospodárska výroba v katastrálnom území okresu Poltár má vysoko intenzívny charakter. Toto odvetvie tvorilo dominantný podiel z celkového hospodárstva a v minulosti zabezpečovalo v regióne zamestnanosť až na úrovni 80 %. Úroveň okresu je limitovaná sociálno-ekonomickými faktormi, ktorých stupeň sa za posledných 15 rokov mimoriadne znížil. Aktuálna situácia celkovej úrovne vzdelanosti v oblasti poľnohospodárstva korešponduje so sociálnymi problémami, nezamestnanosťou, s nedostatočne rozvinutou infraštruktúrou. Problémom je aj migrácia mladých ľudí do iných regiónov, prípadne do zahraničia. Región je geograficky okrajový a tvorí samostatný celok. Sú tu nutné investície, podpora, obnova

poľnohospodárstva s dynamickým rozvojom, modernou technológiou a celkovou digitalizáciou poľnohospodárstva. Vďaka modernému vybaveniu je poľnohospodárstvo veľmi zaujímavé, kreatívne, umožňuje inovácie a nie je len o manuálnej práci. Zavádzanie prvkov IKT a plánovanie v digitálnom prostredí predstavuje novú etapu. Poľnohospodárstvo v minulosti v regióne Poltár tvorilo dominantný podiel z celového hospodárstva. Rastlinná a živočíšna produkcia v minulosti bola jednou z kľúčových a tradičných oblastí poľnohospodárstva. V dnešnej dobe toto odvetvie zaznamenáva dlhodobý deficit kvalifikovaných pracovníkov s požadovanou odbornosťou. Dlhodobý nezáujem o štúdium v tomto sektore má priamy dopad na kvalifikovanosť personálu pri pestovaní a spracovaní produktov a ďalších výrobných procesov v poľnohospodárskej výrobe. Potreba zmeny v regionálnom a slovenskom poľnohospodárstve si vyžaduje zmenu aj vo vzdelávaní a v celkovom prístupe ku poľnohospodárskemu školstvu. V súčasnom období nastala potreba aktualizácie kľúčových požiadaviek na žiakov z hľadiska dynamiky a vývoja poľnohospodárskej výroby. Vysoký počet sociálne znevýhodnených ľudí má problémy s uplatnením sa na trhu práce. Tieto podnety predstavujú potrebu neustále modernizovať a odborne pripravovať žiakov pre podmienky súčasnej praxe.

Druhým sektorom, ktorý v okrese Poltár v minulosti prevládala a má dlhodobú tradíciu je výroba skla. Sklárská výroba, ako bývalý kľúčový segment priemyslu v regióne Poltár zaznamenáva dlhodobý útlm s dopadom na vysoký podiel nezamestnanosti. V súčasnosti v okrese Poltár fungujú dva podniky Sonne Chrystal a R-Glass Trade s.r.o., ktoré sa venujú výrobe skla. Sklárske podniky nemajú dostatočný počet kvalifikovaných zamestnancov. Od zrušenia Združenej strednej školy sklárskej v Poltári nebola inštitúcia, ktorá by kvalitatívne a na požadovanej úrovni pripravovala žiakov a vytvárala vhodné podmienky pre vzdelávanie v sklárskom odbore.

Na základe aktuálneho stavu vznikla potreba zosúladenia učebných odborov stredných škôl s požiadavkami trhu práce, pričom je potrebné prioritne rozvíjať učebné a študijné odbory zamerané na využitie špecifikácie hospodárstva okresu a teda rozvíjať odbory súvisiace s potenciálom rozvoja poľnohospodárstva, lesného hospodárstva, sklárstva, ako aj celkové podnikateľské zručnosti. V školskom roku 2020/2021 Spojená škola v Poltári začala s duálnym vzdelávaním v spolupráci s lokálnymi firmami a inštitúciami.

4.4.3. Cieľová situácia

Aktivita D: Vzdelávanie a rozvoj ľudských zdrojov je zameraný na zlepšenie kvality a dostupnosti vzdelávania s dôrazom na modernizáciu existujúcej vzdelávacej infraštruktúry a zvýšenie schopnosti siete vzdelávacích inštitúcií flexibilne reagovať na meniace sa potreby trhu práce, špecifické potreby miestnej ekonomiky prostredníctvom:

- zlepšenia postavenia UoZ na trhu práce, zvýšenia zamestnateľnosti najmä znevýhodnených UoZ,
- rozvoja verejných i neverejných služieb zamestnanosti,
- podpory efektívnej a flexibilnej siete zariadení pre celoživotné vzdelávanie s dôrazom na posilnenie praktického vzdelávania a rozvoj zručností,
- vytvorenia integrovaných programov vzdelávania a poradenstva zameraných na možnosť individuálnej vzdelávacej a kariérnej cesty pre vybrané cieľové skupiny,
- podpory investícií do predprimárneho a primárneho vzdelávania,
- využitia potenciálu obyvateľov, ktorí sa rozhodli vrátiť sa z iných oblastí SR alebo zahraničia, ich pracovných skúseností, finančného kapitálu a sú napr. evidovaní ako UoZ.

Cieľom aktivity je zvyšovanie kvalifikačnej úrovne disponibilnej pracovnej sily s ohľadom na potreby trhu práce, s cieľom zvýšiť možnosti zamestnania sa a zatriaktívnenia trhu práce v okrese pre potenciálnych obyvateľov.

4.4.4. Prehľad opatrení a úloh

Aktivita D: Vzdelávanie a rozvoj ľudských zdrojov pozostáva z dvoch opatrení, ktoré sa ďalej členia na úlohy.

- **Opatrenie D1: Podpora zvyšovania kvality predprimárneho a primárneho vzdelávania a rozšírenie kapacít vzdelávacích inštitúcií**
 - Úloha D1.1: Podpora zvyšovania kapacít predškolských zariadení
 - Úloha D1.2: Zvýšenie kvality vzdelávania prostredníctvom dobudovania infraštruktúry materských a základných škôl
- **Opatrenie D2: Podpora systému profesijného vzdelávania a celoživotného vzdelávania**
 - Úloha D2.1: Vytvorenie podmienok pre vzdelávanie a kvalifikovanú odbornú prípravu žiakov v oblasti poľnohospodárstva a lesného hospodárstva
 - Úloha D2.2: Dobudovanie podpornej infraštruktúry pre vzdelávanie

4.4.5. Opatrenie D1: Podpora zvyšovania kvality predprimárneho a primárneho vzdelávania a rozšírenie kapacít vzdelávacích inštitúcií

Úlohy opatrenia D1 sa sústredia najmä na zvýšenie kapacity a racionalizáciu existujúcich predškolských zariadení, podporu systému dochádzky a stravovania detí, modernizáciu technického vybavenia, doplnenie výchovno-vzdelávacích pomôcok v materských a základných školách.

V oblasti predprimárneho vzdelávania je nedostatočná kapacita miest v existujúcich materských školách, kde sa očakáva ďalší nárast počtu žiakov v budúcom období, preto je potreba rozšírenia kapacít materských škôl. Pre zabezpečenie riadneho vzdelávania detí je primárnym cieľom dobudovanie potrebných kapacít prednostne v rámci existujúcich materských škôl.

Sekundárnym cieľom tejto aktivity je nepriama podpora zamestnanosti v okrese formou zamestnania žien na materskej a rodičovskej dovolenke, prostredníctvom vytvorených kapacít predškolských a školských zariadení.

V neposlednom rade je prioritou zameraná na zvýšenie zaškolenosti detí materských a základných škôl a zabezpečenie kvalitného predprimárneho a primárneho vzdelávania prispievajúceho k zvládnutiu povinnej školskej dochádzky a k zvýšeniu odborných zručností a vzdelanostnej úrovne žiakov.

Opatrenie je zamerané na realizáciu aktivít spojených s rozširovaním kapacít existujúcich objektov materských škôl prístavbou, nadstavbou, rekonštrukciou, zmenou dispozície objektov.

Opatrenie by malo prispieť k vytvoreniu miest v materských školách a tým k zlepšeniu dostupnosti predprimárneho vzdelávania pre všetky deti. Prínos opatrenia zároveň spočíva v tom, že umiestnenie detí do materských škôl umožní rodičom sa zamestnať, zosúladiť súkromný a pracovný život, čím salepší ekonomická situácia obyvateľov, čo následne nepriamo prispieva aj k rozvoju obce či okresu.

Opatrenie je zamerané na vytváranie podmienok pre kvalitné predprimárne a primárne vzdelávanie prostredníctvom obstarania a modernizácii materiálo-technického vybavenia, doplnenia výchovno-vzdelávacích pomôcok v materských a základných školách, stavebno-technických úprav areálov za účelom dobudovania detských ihrísk, športových zariadení pre deti.

Prínosom opatrenia sú kvalitné materiálo-technické podmienky. Zároveň sa vytvoria podmienky na zvýšenie hrubej zaškolenosti detí a zaradia sa prvky inkluzívneho vzdelávania na začlenenie detí v rámci inkluzívneho predprimárneho a primárneho vzdelávania.

Potenciálni nositelia projektov: obce, materské školy, mimovládne neziskové organizácie, základné školy.

Cieľové skupiny: žiaci materských a základných škôl.

Úloha D1.1: Podpora zvyšovania kapacít predškolských zariadení.

Napr.:

- rozšíriť kapacity existujúcich materských škôl,
- zlepšiť dostupnosť predškolskej výchovy pre všetky deti,
- podporiť zamestnanosť.

Úloha D1.2: Zvýšenie kvality vzdelávania prostredníctvom dobudovania infraštruktúry materských a základných škôl.

Napr.:

- doplniť chýbajúcu infraštruktúru (ihriská, športoviská, telocvične atď.),
- skvalitniť odborné vybavenie existujúcich prírodovedných, technických učební a laboratórií škôl,
- zabezpečiť kvalitné predprimárne a primárne vzdelávanie,
- vytvoriť podmienky na realizáciu inkluzívneho vzdelávania.

4.4.6. Opatrenie D2: Podpora systému profesijného vzdelávania a celoživotného vzdelávania

Štruktúra nezamestnaných - UoZ v okrese je nepriaznivá, viac ako tretina UoZ má len základné ukončené resp. neukončené vzdelanie. Je potrebné vo zvýšenej miere zabezpečiť intervencie v oblasti vzdelávania, zvyšovania kvalifikácie, tréningov atď. s cieľom zlepšiť štruktúru UoZ a zatriktívniť trh práce v okrese pre potenciálnych podnikateľov. Priorita je zameraná na posilnenie, prestavbu a modernizáciu existujúcej vzdelávacej infraštruktúry na úrovni okresu, aby bola schopná flexibilne a kvalitne reagovať na regionálne potreby trhu práce s ohľadom na špecifická disponibilnej pracovnej sily a UoZ.

Cieľom opatrenia D2 je umožniť plynulý prechod žiakov zo vzdelávania na trh práce a zvýšiť uplatniteľnosť absolventov stredných odborných škôl na trhu práce. Podpora bude smerovať do oblasti vzdelávania žiakov v študijných a učebných odboroch poľnohospodárskeho a lesného zamerania, nakoľko tieto odvetvia v regióne Poltár tvoria dominantný podiel z celkového hospodárstva.

Cieľom opatrenia je tiež podpora odbornej prípravy na budúce povolanie pre nekvalifikovanú pracovnú silu podľa požiadaviek trhu práce v spolupráci so Spojenou školou, subjektami sociálnej ekonomiky, so zamestnávateľmi a ÚPSVaR SR, podpora odborného vzdelávania vychádzajúc z reálnych potrieb existujúcich a nových firiem etablovaných na trhu a vytvorenie podmienok na poskytovanie celoživotného vzdelávania záujemcom s dôrazom na rozvoj kľúčových kompetencií, prehľbovanie a zvyšovanie kvalifikácie účastníkov vzdelávania.

Opatrenie vychádza zo skutočnosti, že v okrese je zaznamenaný nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily a existencia voľných pracovných miest predovšetkým v poľnohospodárstve, lesníctve a sklárskej výrobe. Cieľom je riešiť nepomer medzi nedostatkom kvalifikovanej pracovnej sily a veľkou nezamestnanosťou v regióne.

Prínosom opatrenia bude zvýšenie počtu žiakov zapojených do duálneho vzdelávania, zlepšenie kvality odbornej prípravy žiakov v poľnohospodárskych a lesníckych odboroch v súlade s požiadavkami zamestnávateľov a trhu práce. Predpokladom je vytvorenie podmienok na kvalifikovanú teoretickú prípravu a odborné vzdelávanie žiakov a ďalších účastníkov vzdelávania v odboroch, ktoré majú v regióne dlhodobú tradíciu a sú kľúčovým predpokladom jeho rozvoja.

Opatrenie je zamerané na zvýšenie kvality vzdelávania v oblasti poľnohospodárstva a lesného hospodárstva podporou opatrení zameraných na:

- modernizáciu vzdelávacích programov v poľnohospodárskych a lesníckych odboroch,
- zvýšenie kvality odborného vzdelávania a prípravy v študijných a učebných odboroch poľnohospodárskeho a lesníckeho zamerania v súlade s požiadavkami zamestnávateľov a trhu práce,
- prepojenie odborného vzdelávania s praxou,
- prípravu žiakov v moderných podmienkach poľnohospodárskej výroby v oblasti pestovania obilnín systémom presného poľnohospodárstva, pestovania zeleniny vo veľkokapacitných skleníkoch, ovocinárstva, sadovníctva a spracovania poľnohospodárskej a lesníckej výroby,
- obstaranie materiálno-technického vybavenia, strojov, zariadení a IKT, ktoré zodpovedá súčasným trendom.

Opatrenie je zamerané na kompletizáciu systému vzdelávania v súlade s aktuálnymi a perspektívnymi požiadavkami trhu práce.

Predmetom opatrenia je vytvorenie podmienok na poskytovanie celoživotného vzdelávania s dôrazom na rozvoj kľúčových kompetencií, prehľbovanie a zvyšovanie kvalifikácie účastníkov vzdelávania v súlade s požiadavkami zamestnávateľov a trhu práce a to prostredníctvom:

- podpory centier odborného vzdelávania a prípravy formou materiálno-technického vybavenia pre poľnohospodárske a lesnícke odbory a modernizácie autoškoly ako jeho súčasť. Cieľom je vzdelávanie a praktická príprava žiakov a iných záujemcov a tiež vzájomná kooperácia medzi Spojenou školou a podnikateľskými subjektmi. Centrum odborného vzdelávania bude slúžiť na zlepšenie kvality a dostupnosti praktického vzdelávania v profesiách požadovaných trhom práce,
- vytvárania a podpory tréningových centier, zabezpečujúcich rekvalifikáciu a prípravu na povolanie ľudí s neukončeným základným vzdelaním. Tréningové centrum zabezpečuje ďalšie vzdelávanie dospelých v súlade s ustanoveniami osobitného predpisu.¹⁹ Cieľovou skupinou tréningových centier sú najmä znevýhodnení UoZ. Tréningové centrum vykonáva prípravu na výkon jednoduchých pracovných činností a môže rekvalifikovať UoZ v spolupráci s ÚPSVaR SR. Vzdelávanie sa realizuje s dôrazom na získavanie praktických zručností.

Potenciálni nositelia projektov: Spojená škola, subjekty územnej spolupráce, neziskové organizácie.

Cieľové skupiny: študenti a absolventi, všetky skupiny obyvateľov regiónu.

Úloha D2.1: Vytvorenie podmienok pre vzdelávanie a kvalifikovanú odbornú prípravu žiakov v oblasti poľnohospodárstva a lesného hospodárstva.

Napr.:

- umožniť plynulý prechod žiakov zo vzdelávania na trh práce,
- zvýšiť kvalitu odborného vzdelávania a prípravy žiakov v poľnohospodárskych a lesníckych odboroch v súlade s požiadavkami zamestnávateľov a trhu práce,
- zvýšiť uplatniteľnosť absolventov stredných odborných škôl na trhu práce,
- riešiť nepomer medzi nedostatkom kvalifikovanej pracovnej sily a veľkou nezamestnanosťou v regióne.

¹⁹⁾ Zákon č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní v znení neskorších predpisov.

Úloha D2.2: Dobudovanie podpornej infraštruktúry pre vzdelávanie.

Napr.:

- vytvoriť podmienky na poskytovanie celoživotného vzdelávania s dôrazom na rozvoj kľúčových kompetencií, prehĺbovanie a zvyšovanie kvalifikácie účastníkov vzdelávania,
- pripraviť kvalifikovanú pracovnú silu pre profesie, po ktorých je dopyt v regionálnych podnikateľských subjektoch,
- zvýšiť uplatniteľnosť absolventov na trhu práce,
- znížiť vysokú mieru evidovanej nezamestnanosti.

5. MERATEĽNÉ UKAZOVATELE PLÁNU ROZVOJA NRO POLTÁR

Pre sledovanie dosahovania cieľov Plánu rozvoja NRO Poltár sú zadané 2 povinné merateľné ukazovatele pre všetky aktivity. Týmto ukazovateľmi je počet pracovných miest pre UoZ a počet pracovných miest pre znevýhodnených UoZ, ktoré budú ročne vytvorené realizáciou projektu a zachované počas minimálne 1 roka po jeho ukončení.

Tabuľka č. 5 Zoznam ukazovateľov plnenia Plánu rozvoja NRO Poltár

Názov povinného merateľného ukazovateľa	Počiatočná hodnota	Cieľová hodnota
Počet vytvorených pracovných miest pre UoZ	0	30
Počet vytvorených pracovných miest pre znevýhodnených UoZ	0	25

6. ČASOVÝ HARMONOGRAM REALIZÁCIE A MOŽNOSTI FINANCOVANIA PLÁNU ROZVOJA NRO POLTÁR

Za realizáciu jednotlivých projektov v rámci navrhovaných aktivít, opatrení a úloh sú zodpovední samotní prijímatelia regionálneho príspevku, s ktorými na základe vyhodnotenia jednotlivých výziev na predkladanie žiadostí o poskytnutie regionálneho príspevku uzatvorí MIRRI SR zmluvu o poskytnutí regionálneho príspevku.

Harmonogram realizácie Plánu rozvoja NRO Poltár je navrhnutý na roky 2022 - 2026. Časový harmonogram je v Pláne rozvoja NRO Poltár obsiahnutý ako povinná náležitosť podľa osobitného predpisu.²⁰⁾

V rámci implementácie Plánu rozvoja NRO Poltár sa plánuje na realizáciu jednotlivých projektov v nadväznosti na navrhované aktivity, opatrenia a úlohy alokovať regionálny príspevok v celkovej predpokladanej výške **2 230 600 EUR**. Čerpanie regionálneho príspevku je naplánované na roky 2022 - 2026.

Regionálny príspevok je rozdelený na rozpočtovo krytý, t. j. schválený v rozpočte verejnej správy na rok 2022 až 2024 a na rozpočtovo nekrytý, t. j. ešte je potrebné jeho schválenie v rozpočte verejnej správy v nasledujúcich rokoch.

Tabuľka č. 6 Disponibilné finančné prostriedky určené pre Plán rozvoja NRO Poltár

Rok	Rozpočtovo kryté zdroje	Rozpočtovo nekryté zdroje	Spolu
2022	795 713 €	• €	795 713 €
2023	223 978 €	259 235 €	483 213 €
2024	251 358 €	118 155 €	369 513 €
2025	• €	472 211 €	472 211 €
2026	• €	109 950 €	109 950 €
Sumár	1 271 049 €	959 551 €	2 230 600 €

²⁰⁾ § 4 ods. 5 zákona č. 336/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov.

7. OČAKÁVANÉ VÝSLEDKY, MONITOROVANIE A HODNOTENIE DOSIAHNUTÉHO POKROKU

7.1. Gestori a spôsoby monitorovania podľa aktivít

Plnenie Plánu rozvoja NRO Poltár vyhodnocuje MIRRI SR podľa osobitného predpisu.²¹⁾ Pri kontrole a vyhodnocovaní bude MIRRI SR spolupracovať s Okresným úradom Poltár, ktorý vedie agendu súvisiacu s plnením Plánu rozvoja NRO Poltár.

Okresný úrad Poltár v spolupráci s MIRRI SR a Riadiacim výborom pre NRO Poltár vypracuje monitorovaciu správu, ktorá bude obsahovať najmä:

- vyhodnotenie výšky zazmluvnených prostriedkov z regionálneho príspevku podľa aktivít,
- čerpanie regionálneho príspevku podľa aktivít,
- plnenie merateľných ukazovateľov podľa aktivít.

7.2. Časový harmonogram odovzdávania monitorovacích správ

Okresný úrad Poltár vypracuje najmenej 1 x ročne (v spolupráci s MIRRI SR) monitorovaciu správu o plnení Plánu rozvoja NRO Poltár a predloží ju na schválenie Riadiacemu výboru NRO Poltár v termíne určenom MIRRI SR.

Riadiaci výbor NRO Poltár následne vyhodnotí dosiahnutý pokrok, prijme potrebné odporúčania pre pokračovanie implementácie Plánu rozvoja NRO Poltár a predloží návrhy a opatrenia na zmenu Plánu rozvoja NRO Poltár MIRRI SR.

Obsahová náplň Vyhodnotenia Plánu rozvoja NRO Poltár:

- zhodnotenie realizácie plánu rozvoja ako celku (napr. trend disponibilných UoZ či mieru evidovanej nezamestnanosti oproti predchádzajúcej správe),
- zhodnotenie jednotlivých aktivít,
- pomenovanie príčin na úrovni aktivity najmä pri neplnení cieľov (finančné ukazovatele, pracovné miesta alebo aj niektoré iné ukazovatele ak sú relevantné podľa plánu rozvoja).

²¹⁾ § 3 ods. 1 písm. b) zákona č. 336/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov.

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

BBSK	Banskobystrický samosprávny kraj
CR	cestovný ruch
EÚ	Európska únia
IKT	informačno - komunikačné technológie
IÚS	integrovaná územná stratégia
MIRRI SR	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR
MRK	marginalizovaná rómska komunita
MSP	malý a stredný podnik
NRO	najmenej rozvinutý okres
p. b.	percentuálny bod
PHRSR	plán hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
SK NACE	Štatistická klasifikácia ekonomických činností
SPR	strategicko - plánovací región
SR	Slovenská republika
ŠÚ SR	Štatistický úrad SR
UoZ	uchádzač o zamestnanie
UZ	ubytovacie zariadenie
ÚPSVaR	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny
VPM	voľné pracovné miesta
ZSS	zariadenie sociálnych služieb